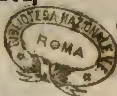
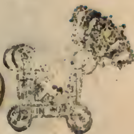
BELGICAE LIBERANDAE AB HISPANIS

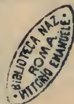
ὙΠΌΔΕΙΞΙΣ,

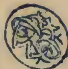
AD

P.P. D. GVILIELMVM NASSAVIVM, PRINcipem Aurantium.

ANNO M. D. LXXI. APRIL.
XVII. EXHIBITA

AC
Nunc demùm in lucem edita,
1574. Menſe Octob.

AMICO REM COMMVNEM PROCVRANTI: N. N. Aldegondius

VO animo cùm erga patriam, tū eos ſemper fuerim, quibus gloria DEI cū noſtra ſalute, & Reipublicæ incolumitate coniuncta curæ eſt, ſi non palam hiſce locis declarare licuit, at tu Vir optime multis in rebus oculatus teſtis fuiſti. In quo illud mihi cū primis ſtudio fuiſſe non ignoras, non, vt Principum arcana conſilia moleſta impudentia tuo atque tui ſimilium pudori extorquerem, aut quæ publica eſſent ingeniosa curioſitate cauillarer, ſed, vt quantum mihi per ingenij, virium, ac facultatum tenuitatem datum eſſet, omni opera, ſtudio, & conſilio promouerem, idque cum vulgo quidem nihil, vobiſcum verò quantum iuberetis & velletis, (etſi ſæpe non ſinè periculo) commune habens. Cùm igitur noſtræ res ſuperioris hyemis iniquitate quibuſdam locis repulſam paſſæ ceſſare viderentur, animus tamen noſter variè agitatus non ceſſaret, vulgo noſtro infortunatos caſus tanto ineptiore ingenio exagitante, quanto commodius otium ſuppetit diuturno exilio, cœpi mecum cogitare, cum tam multi (quos minimè tamen decebat) carnificem noſtrum celebrarent etiam ſcriptis libris, cur non & noſtri dolores tam fœcundi eſſent ad noſtrum Camillum cō-

ſolandum, quam eſſent illorum gaudia ad illum dementandum encomijs, vt ipſe aliquid molirer, maximeque vt oſtenderem neque noſtras aduerſitates, neque tyranni proſperitates diuturnas fore, mater ſtudiorum noſtrorum Academia Louanienſis fœlici me omine erexit, vbi cum pridie D. Thomæ cognatus Del Rio in quæſtionibus Quodlibeticis recitare incepiſſet ampliſsimos Albani de Mauris, Gallis, Italis, Germanis, Cliuenſibus, Belgis triũphos, tantus ſtudioſorum in ipſo orationis exordio, tanquã conſentiens ac cõſtanter repetitus opploſus exortus eſt, vt verbo progredi non potuerit, ſed celeberrimus actus turpis ſilentij hiatu abruptus ſit. Paulò pòſt Leoninus & VVammeſius DD. neſcio quid deprecatum Bruxellam profecti & ipſi à Confeſsionario Albani inſolenti ſtrepitu ſunt interturbati, mirantibusque reſponſum eſt, tam inuidioſo oppoſu pridem acceptas optime meriti Ducis laudes Louanij, nec hactenus in tales animaduerſum eſſe, vndè ſatis liqueret, clam eam Academiam Catholicæ fidei inimicam eſſe. Ita diſceſſum. Reuerſi, vt iuſsi erant, in ſingulos ſingulorum indices promittunt xx. aureos, nemineque reperto reo grauius incurrunt coniurationis crimen, quod hactenus non expiarunt. Habes omen. Quid ſcripſerim lege priuſquam tranſmittas, ſi modo mittendum putabis: Sin cognoſcere non vacat, hæc inſunt.

Anno 1570.

Manu Dei tolli omnes tyrannos, eumque tenorem æternum eſſe apud omnes gentes.

Non eſſe nimium fidendum humanis viribus, quod maturus tyrannus ſponte cadat.

Reſpicere igitur illum noſtrum debere tam ad perſonã ſuam, quam ad cauſam ipſam, donec intelligat, quemadmodum cauſa ex DEO ſit, ita ſe peculiari DEI prouidentia cognationibus & affinitatibus Germaniæ ſuccinctum ad hanc tyrannidem debellandam ſeruatum eſſe.

Succedit comparatio fatorum vtriuſque Germaniæ.

Pro Epilogo eſt non tam conſilium (quod nos apud talem non decet) quam opinio belli gerendi, quę vt nobis toto hoc quadriennio (quod & tu teſtificari non deſines) in ore

ore fuit, ita & hisce adiunctis literis videtur iecisse aleam. Tu nunc velim efficias ne vel ambitiose, vel arroganter scriptum putet, atque illud quoque scisciteris velim, an rebus fœlici auspicio inchoatis editionem ferre velit. Sin minus (quanquam nihil inest, quod odiosum dici posit.) saltem quæ syncera fide, atque obseruantia scripta sint, clementi animo, quę eius est humanitas, accipiat. Vale vir optime 17. Aprilis. Anno

1571.

T. Obsequentiss.

I GRAECIAE PHI losophi Princeps Illustrissime priuatam atque inopem, sæpeque sine domicilio circumferentes vitã ea tamen autoritate floruerunt, vt etiam orbis monarchias suis cõsilijs inuenerint æquos, atque addictos, quãto liberiores nos esse conuenit apud eum Principẽ, qui si non omnibus tam amicis, quam consultoribus destituitur, tamen omnium eorum fide, atque opera exutum se sentit, qui fugientem meliorem fortunam perfide secuti perfugio ipso declararunt, haud quaquam tuto illis credi, qui execrabilem nostri temporis Principum securitatem, ne dicam oscitantiam, cõsilijs suis quęstui habent. Ego tamen vel solius pristinæ magnitudinis tuæ vestigijs deterritus ab illis etiam pregnantissimis vetustatis exemplis abstinerem, nisi me causa impelleret, quæ vt multis maximis Principibus maior est, ita nos detracta omni, quæcumcunq; vnquam fuit, persona, vna eademque exilij specie comprehensos in æqualitatis quãdam communionem contrahit ne dicam conflat: De qua causa ad T.C. verba facturus omissis omnibus illis, quæ hactenus varios varijs locis, atque autoribus pro libertate patriæ euentus sortita sunt, intra eas res sermonem continebo, quas hoc temporis articulo, tametsi omnes ad te ducem & autorem referunt, ita tamen singuli suis desiderijs, votis & affectibus exagitant, vt quæ abs te solo pendere consentiunt, eorum tibi pene omne præripiant iudicium, conturbentque institutum. Compositis Galliæ motibus, vergentibusque Imperialium Comitiorum conatibus non eo, quo multorum

optabat

optabat maleuolentia: omnes qui Belgicis rebus rectè consultum optarint, deberi sibi tanquam connexa quadam serie libertatem & salutem acclamarunt, cui ingenium nō defuit, vt intelligeret, quam tu personam, quam Luduuicus & Henricus fratres tui transigendis illius regni furoribus personam gesseritis, dubitandi causam non habuit, quin vos vicissim expectaueritis, vt fœlicissimorum exemplorum propagatio etiam nostrates, qui adhuc patriam incolunt, circumquaque omni metu & periculo sublato ad excutiēdum iugum, ne expectata quidem vlla aliena ope, excitaret, atque erigeret, id verò adeò non factum est hactenus, vt etiam ad tenuissimum satellitium redacto tyranno, atque exitium suum quasi irritante, nemo alium tuę insignis virtutis ac fidei videatur sentire stimulum, quam tum, cum ante biennium oblatis multo validissimis copijs omnes ita se continuerūt, ac si non cum vindice, sed hoste res fuisset, Quid? quod etiam illorum conatuum, qui fortitudine quorundam videbātur fœlices futuri, omnis exitus vel calamitosus euasit, vel certè vno impetu elanguit, & consumptus est: Concurrunt istiusmodi fateor, exempla haud pauca, quę vel Iasonem nobilissimis Gręcię Heroibus succinctum, vel Herculem etiam ipsum, Deo parente satum, nedum te nudum exulem inter indignationem ex summa populi nostratis ingratitudine conceptam, & cogitationem omnium difficultatum tanquam inter collisas procellas fractum videantur debere alienare ab omni liberandæ Patriæ instituto. Quæ tamen cuncta Princeps Illustrissime, si eo loco statuamus, vt conferantur inter se, hinc populi vt ignauissimi & furcam suam, (quę in procliui est, vt vel sponte decidat,) imaginantis, ita tamen tacita patientia, proficientis ad furorem lentitudo, istinc tyranni inermis, & tamen in tanto scelerum præcipitio diuturnitatem sibi persuadentis securitas, quis obsecro non luce meridiana clarius perspiciet in ea versari iam sententia diuinæ prouidentiæ consilia, vt singularem quempiam heroa non magnitudine virium humanarum, nec vndique contracto apparatu, sed cœlesti manu succingat, qui

inopi-

inopinato impetu ruens simul & populo imbellem torpo-rem excutiat, & atrocissimæ tyrannidis exempla in capita autorum conuertat. Crede mihi (si nos non fallunt Prophe-tarum clamores in Scripturis, si non Ethnicorum historiæ tot monumentis cõsecratæ posteritati) omnis tyrannis pœ-na præuaricantis populi est, quæ quoties incanduit in ho-mines diuina ira, horribili terrore percellit animos genti-um, antea etiam inuictissimarum, diuturna tamen non est, quia DEVS placatur pœnitentia, & quorum insolentiam irrogatis calamitatibus castigauit, eorum inuocãtium mi-seretur, expiatis conscientijs restituit robur, adeoque pro-brosis exemplis vastatores illos ad tempus armatos profli-gat, vt damnatos ad ruinam cum carnifice potius commit-tat quam cum honesto hoste. Imo quoties illæ elatæ ceruí-ces, quæ non sentiunt se flagella irascentis numinis aliquan-diu fuisse, ad summum superbiæ fastigiũ conscenderũt, iam-que redacto in potestatem, planeq; oppresso populo in hoc sunt, vt finem non faciant, nisi conturbatis atque obtritis e-tiam diuinarum legum extremis vestigijs, tum quid aliud accidisse omnibus seculis obseruatum est, nisi quod vel ful-mine cœlitus exanimati sint, vel à domesticis confossi, vel certè inexpectatæ alicuius manui obiecti, non ad victori-am, sed ad supplicium, quem Deus non Xerxis illius copijs armare dignatus sit, sed solo peculiari mandato suo subin-de & abhorrentem concitarit ad ministerium reddendæ ta-lionis. Ad quem reatum cum omnes vndique circumstan-tiæ monstrent, hanc bestiam redactam esse, quid obstat obse-cro Vir Optime, quin & tu audias vocem DEI peculiariter te vocantis non tam ad inferendum bellum, quo nullus ty-rannus dignus vnquam fuit, sed ad leui momento impellen-dam exoticæ tyrannidis molem, quæ postquam omnem di-uinæ patientiæ indulgentiam consumpsit, periodumq; se su-stinendi absoluit nisi festinetur, vel solo suo pondere procu-bitura videtur. Qui Medicorum artem factitant, ex maio-rum suorum definitionibus se fœlices existimant, si in decli-natione morborum accersantur ad ægros, quod tum nõ fal-

laci

faci obseruatione, neque difficili experimento, quod artem sa infamiæ periculum vocet, opus sit, sed sufficiat ad comparandam artis gloriam, naturam debellantem vim mali leui quouis fulcimento sustentare, donec ipsa ad sanitatem eluctetur. Cur aliter de se statuat liberator Patriæ? cui cum eo hoste negotium sit, qui inter suorum plus attritas reliquias, & popularium innatam ignauiam lęthali sopore conditus ipsa tandem pereundi maturitate, vel cuiuis percussori sese mactandum exponit? Sed tu fœdera inis agnatorum, atque affinium opem sollicitas, apparatum facis, & arma requiris, denique circumspicis qui animum confusum difficultatibus ad aggrediendum, hoc est, ad iaciendam aleam expedias. An igitur is nulla subministrabit arma cuius symbolo militabis? qui te cum potestate esse iussit? qui diuinissimum militiæ munus imposuit, vt tyrannum scelerum, & sæuiendi furore æstuantem, de vtraque Germania molientem triumphos in conspectu vtriusque Germanię suis ipsius exemplis perdas ac tollas? qui detritæ, ac defatigatę tyrannidis extremas reliquias tuis generosissimis conatibus est dediturus? arcanoque cœlestis prouidentiæ iudicio opibus, satellitio, socijs, amicis ad pereundi commoditatem exuturus? qui istiusmodi latronum capita adeò peculiaribus ab exordio mūdi addixit supplicijs, vt ne Poëtarum quidem fabulosi Sisyphi, Ixiones, Titij, Tantali, Salmonei è medijs scelerum cloacis ad pœnas luendas abrepti sint, nisi armata ipsius Iouis manu, hoc est, vindicta diuina. Ad quem modum ijdem illi sapientum omnium ingeniosissimi, quoties notissima illa, tam extra quam intra Græciam monstra, sues, tauros, fœdas aues, alatas ceruas, lernæas hydras, Geryones, Nessos, Cacos hoc est libertatis, iudiciorum, religionis oppressores debellari canunt, nonnè soli Herculi Iouis filio, hoc est, cuipiam forti & pio viro, qui mandato & potentia DEI adiuuetur, tribuunt victoriam? Sin ista obsoletiora sunt, quàm vt debeant Principum auribus occini, quibus tamen nihil extat illustrius apud antiquos ad demonstrandum tarditatem quidem, sed tamen certitudinem diuinorum iudiciorum, in im

pios, quoties humani conatus soli fiduciæ in DEVM se despondēt, age propius accedamus ad historias, vt videamus etiam illic vecordissimum monstrum Sardanapalum, statim audito rebellionis clamore inter scortorum lanas, & palatinas opes conflagrare. Alexandrum Pheræum vxoris insidijs confodi intra ipsum geniale conclaue, Polycratem in cruce pendere, Phalaridem stipatum ab inermi, nudo, desperato popello in medio foro lapidari. Epiphanē Antiochum & Syllam à vermibus erodi. Neronem etiam percussoris beneficio destitutum ad propriæ manus obsequium redigi. Domitianum prouidere quidem micantes inter se pugiones, nec tamen effugere fatale momentum. Quibus omnibus exemplis (nec enim pluribus ex hoc genere opus est) discertē monemur Deo curæ esse oppressorum innocentiam, & cum definitus est iniuriarum numerus, tunc quoduis etiam obscurissimum & inexpectatissimum instrumentum sufficere ad abrumpendam sæuiendi confidētiam, imò ne placere quidē cœlesti tribunali ad euersionem tyrannorum alia exempla, nisi quæ omnes vno ore confiteantur, & clamēt humanis viribus esse maiora. Quid, quod passim obseruare licet, ita conformiter diuinę militiæ strategemata hominum oculis obtecta fuisse, vt ne tum quidem, quoties par impietas, vel ad alterutram pœnam, vel ad mutandum rerum ordinē committenda fuit, pares paribus, viribus vires cōgressæ sint, sed modò obscurę gentes, modò obscurissimi duces in potētissimas monarchias eruperint. Inter quos Cyrus cum opilionibus enutritus quid auspicij secutus est, ad obsidēdam orbi formidabilem Babylonem, cùm intus rex potentissimus multo securius, quam vnquam antè in media aulica libidinum officina nequissimè comessaretur? Cyri potestatē damnatam ad internecionē excepit non Grǽcorū illustrissimus, sed ille cuius non multò antè auus obscuræ Macedoniæ dynasta, ne obsidis quidē seruata fide honestus, quinquennalis monarchiæ nepotē reliquit, ille inquam qui Persis Græcorum libertati imminētibus neutris'q; fentiētibus, inclinationem suam, elu status est ad vtrorumq; imperiū. Sed quæ quæso erant homi

Pater philippi Macedonis.

Alexander magnus

nis tam

nis tam subito emicantis vires tot centenis millibus pares? Excipe animos, vix vnus numerari potuit, quicum non plures cẽtenis committerẽtur ad dimicandum, & tamen tertio demum prælio superatis plusquam decies cẽtenis armatorũ millibus, tam infinitæ cataphractæ excultæ acies rudibus phalangibus cesserũt, Alexandri successores regnorum partitione diuulsos, putes eo magis hostium iniurijs idoneos fuisse, quod etiam se inuicem impetierint, nec vnius solum exempli est, singulos succubuisse, quos vniuersos coniunctio præstitisset inuictos, eorum tamen nemo tam angustis finibus diadema vsurpauit, quin & opibus, & armis, seriem monarchiarum vrgentibus Romanis potuisset esse superior, nisi ita fatis comparatum fuisset, vt vincendi animos amitterent, qui victuris adderentur. Quæ res adeo omnem humanum captum excessit, vt Historiæ prodiderint centena Armeniorum millia cæsa, vix septem in Romana acie desideratis. Parcam Romanis, quia hoc nomen superesse superi voluerunt ad extremas vsque regnorum omnium reliquias, ne cogar barbarissimarum gentium stridere commemoratione, quæ ex sordidis Schytiæ paludibus ad vastationẽ omnium prouinciarum progressæ, profecerunt ad populandam superbissimam mundi dominam, transibo ad illa sacris prodita commentarijs stratagemata, quæ tu Princeps Optime tanquam vernacula plus lucis allatura haud dubie confiteberis ad eam causam, qua inermes, & dissecti exules cum tyranno tantis opibus & munitionibus (vt multi clamant, & ipse etiam sibi persuadet,) fulto committuntur. Quod tamen priusquam faciam, illud identidem mihi tecum paciscendum est, ita comparatum esse tyrannorum fatis, vt quoties exoriuntur, tum nihil sit insolentius, confidentius, fortunatius, terribilius, postquam verò illam omnium successuum clepsydram consumpserunt, tũ vniuersum festinatæ fœlicitatis cursum sisti oborta animi deiectione, rerũ omnium desperatione, aduersitate, conteptu, donec propriç diuinarũ manuũ fiant victimç. Quib⁹ feriẽdis adeò raris & subitis rationib⁹ vsum Deũ vltorẽ tradũt historię sa

erat, vt sæpe vniuersum rei gestæ nomen sibi præfatus ac pa-ctus nullum hominibus de victoria gloriandi reliquerit lo-cum. Creuerat in AEgypto populus Hebræus ex paucissi-mis hospitibus in eam multitudinem, cuius moles, vt sibi su-stinendæ par non erat, nisi subleuaret manus Domini, ita re-gem hinc maiorum suorum obliuione, illinc nimijs pere-grinæ gentis incrementis ad funestissima consilia exaspera-tum in præsentissimam totius regni cladem irritabat. Po-terant armari sexcenta virorum millia, victoriaque & ex-ercitari, & accensi ad reliqua, quæ restabant bella duci, pote-rat AEgyptus dari in prædam, nisi & hospitij ius non omni fraudandum fuisset gratia, & promissio non illas, sed alias terras comprehendisset, cæterum ille, in cuius manu regna voluuntur, inermem adhuc ac rudem suorum militiam, ne virium fiducia inflaret, adeò cauit, vt compilatores domi-norum, & vicinorum furtis multimodis suffarcinatos de montium verticibus otiose spectare persequentium interi-tum, non pugnare iusserit. Quam belligerandi se tam mili-te, quam duce normam, ita placuit posterorum mentibus inculcatam fixamque manere, vt testimonijs omnium histo-riarum constet, nullam Rempubl. compendiosius perstitisse incolumem quam istius populi, quam diu stratagematibus semel à cœlesti Panoplia inchoatis addicta mansit, quoties verò præuaricata est, tum vicissim nullam æquè expositam quibusuis hostibus fuisse, nullam insolentius oppugnatam, facilius labefactatam, miserabilius afflictam, si seruiendi, im-perandi, exulandi, redeundi vicissitudines, quæ passim com memorantur, æstimemus. AEgyptiorum interitum statim duorum firmissimorum Regum cladibus cumulauit, eo qui-dem maiore miraculo, quod inermes adhuc cum Giganti-bus nouem cubitorum, quorum lecti ferrei erant, cumque po-pulo instructissimo ad bellum pugnassent. Nec deferbuit tam rapidus vincendi impetus, donec seditione, diffidentia, tre-pidatione incompositæ multitudinis expeditio fœlicissimis auspicijs cœpta eo consenuit, vt veteranorum rebus ad tyro-nes, qui paulatim inter castrametandi ambages educati e-

rant, redactis, tandem præcox iuuenum paucitas fecerit locum gloriæ DEI, quem parentes torpi perduellio ad extremum vsq; excidium suum deseruerant. Prostratis istum in modum immanium corporum molibus, quorum comparatione vix se locustas dici potuisse confessi erant, occupatis vrbibus ad sydera vsq; munitis, constitutaq; politia, quam tamen alienos esse oportuerit, ab omni armorum præsidio afflictiones docent, ad quarum quaslibet occasiones statim deploratis animis reddita est, non humanæ, sed cœlestis pro pugnationis disciplina. Scilicet enim numine prosequente causam, quantulum fuit momentum humanorum conatuum. Ceciderunt muri ciuitatum, solo tubarum clangore, Gedeon cum non destitueretur multitudine, paucissimorum aciem ducere coactus, Samsoni capillus pro armato agmine fuit, ad exturbandum Bethuliæ obsidione elatissimum tyrānum vnius mulierculæ stupenda, ne dicam, absurda fortitudo valuit. Samariam sola imaginatio periculi instar panici terroris liberauit, subinde angeli pugnarunt, nonnunquam & elementa mundi intactis innocentibus in solos impios incubuerunt, deniq; nunquam defuit potentiæ diuinæ euidēs specimen sustentandi suos, ne quo reciderent afflicti, vbi desperandi colligerent materiam, Contra quam diuersus est exitus vel dedentium se ad diffidentiam, vel confidentium proprijs viribus, vel auxilia implorantium, qualibus nituntur impij, hoc est, refugientium ad fœdera. Quam graue crimen apud tribunal DEI incurrit etiam dilectus Deo Dauid, quod populum suum recensuisset, quam acerbē acceptum ab eodem iudice, quod Ezechias legatis hostium Israhelis ostendisset thesauros suos, Machabęus cum patriarum legum zelo incaluisset, quantas copias, quanti hostis fudit, Romanorum fœderibus succinctus quam citò patuit cladibus, cùm esset destitutus numine. Qua vincendi gloria, ille populus non solùm intra sua arcana sese confirmauit, verū etiam vicinis gentibus eandem de se confessionem expressit. Sic Achior Ammonitarū dux Holofernē monuit, ne quid sibi promitteret fœlicis successus, nisi prius exploratum haberet

beret in Deum suum obsessos deliquisse. Nec dissimulauit Vespasianus expugnata Hierosolyma inspectaque munitionum immanitate exclamare, non nisi propitio illius terræ numine se ea victoria potitum. Vt semel omnia complectar, quid de iustitia bellandi, momentisque victoriarum in suis ritibus constitutum habuerint gentium omnium, vt victores, ita quasi vltimi Romani. Extat solẽnis eorum ceremonia apud Gellium, qua prius deos obsessarum vrbium euocabant quã vim vllam spe vincendi admouendam ducerent, palam nimirum agnoscentes nõ viribus, sed causis esse victorias quærendas, Iulij Deo duce. Quoniam igitur constat Deo placuisse non solum illam iustitiam, quæ credentibus per Christũ imputata ducit eos ad societatem, & hæreditatem cœli, verùm etiam omnem illam, quæ cum reuerentia diuinæ alicuius eminẽtiæ, quam gentes omnes amplexæ sunt, amatrix est æquitatis, modestiæ, continentiæ, ordinis, quæ odit inæqualitatem, iniquitatem, insolentiam, vim, libidines, confusionẽ, sique ea religio hominibus in medio vmbræ mortis (vt inquit Propheta) natis persuasit, ne ijs quidem viribus fidere, quibus maximè prævalerent, quid obstat, quo minus huic pietati nos mordicus acquiescamus vel coacti, qui, vt videtur, rebus omnibus cum patria exuti, nudisque exilijs afflicti, atque prostrati arma, quæ volebamus, comparare non possimus. Sed sint obsoletiora, non solùm Assiriorum Persarum, Græcorum, Romanorum, verùm etiam illa exempla, quibus (si quis historiarum vsus est, quas specula humanæ vitæ ausus est appellare Cicero) clarius ipsa solis luce constat, ab exordio vsque mundi emicuisse vnum stabilem diuinæ gubernationis tenorem, qui semper eandem regulam admouerit, vt tuendæ oppressorum innocentiæ, ita vindicandæ, idque inusitatis, & incredibilibus exemplis violentorum tyrannidi, nostros fines, ne dicam domos ingrediamur, suppeditabũt nobis oculi, atque aures testes, quidquid ad æstimanda omnia ea consilia, quæ patriæ recuperandæ causa agitantur, sufficiat. Tuque in primis Herourn omnium inclytissime de altis speculis maiorum tuorum quæ nũc tibi

tibi nobiscum profugo asylum præbent in tuam istam Germaniam (quę vt quondam omnium gentium pene mater extitit, ita haud dubiè regnorum totius mundi periodus est,) prospice, omnia illic incurrent in omnem sensum, quæ perplexum difficultatibus animum tuum extricent, erigant, ducant, constituant atque confirment. Quinquagesimus quartus agitur annus, ex quo Germania relucentis Euangelij dissidijs fluctuare cœpit, causa pijssima obscuris ac prope desperatis initijs emicans, cùm præter opinionem celerius conualesceret, concitauit in se totius Sathanici regni odia, quæsitæ sunt pacis publicæ conditiones æquissimæ, vt sine mutua iniuria pars vtraque relinqueretur suis conscientijs, in cęteris rebus, quæ ad Imperij Rempublicam pertinerent, conseruaretur concordia. Cùm hoc tot comitijs, conuentibus, colloquijs, supplicibus libellis, arbitris, patronis, precibus, obsequijs, obtineri à Cæsare non posset, difficultas illa haud immerito visa est insidias alere, ac quærere, (quod exitus postea docuit) doctrinæ indies per Europæ regna vires carpentis opprimendæ oportunitatem. Quibus tam nefarijs molitionibus vt occurreretur, dij superi, quam grauia, constantia, animosa, quot Regum, Principum, municipiorum, quanto tempore, quantis opibus, & armis stabilita fœdera. Deuentum tandem est ad bellum, videbatur Carolus imparatus vel dentibus, nedum armis confœderatorum concerpi potuisse, quis fuit tandem exitus? an non quasi turbine itum est in defectiones? duces tantorum apparatuum venère in potestatem, confœderati mulctati vt ingentibus pecunijs, ita speciosissimis instrumentis bellicis, quæ etiam nunc in Hispania ad æternum Germaniæ ludibrium ostentantur, denique parum abfuit, vt vincendi tam facilitas quàm celeritas victori epinicij ius suppeditaret, quod est in Iulij Cæsaris actis, Veni, vidi, vici, Potitus victoria non quemuis fortunæ suæ vsum quærebat victor, cùm hoc in votis haberet, non solùm vt doctrinam tanquam belli iure captam extingueret, verum etiam, vt abrogato totius Imperij statu supremam ac liberam potestatem hæredibus suis

ad

ad successionem efformaret, hoc tam securè publicis comitijs per suos agitabat, ac si de suo ei peculio statuendum fuisset, tam patienter alij spectabant, vt non victi sed vincti adesse videri possent. Vndè igitur ista quæso tam subita tantorum spirituum consternatio, vndè fœderis vt pijssimi, ita opulentissimi, & instructissimi diuulsio, armorum disiectio, deniq; totius coniunctionis dissipatio? Nondum ingressi erant fabulam, qui requirebantur ad plausibilem catastrophen, alijs actoribus opus erat, alio theatro, alia etiam scena, quibus inuentis quam facilem, quam expeditum, & inexpectatum induxit plausum ille supremus choragus? Nimirum diuersissima statim exorta est rerum ratio, cum opibus substitueretur (dij boni, quam clara numinis prouidentia) mera paupertas, munitionibus ruinæ, cataphractis inermes, multitudini paucitas, toti Germaniæ vna ciuitas, eaq; vt paulò antè ciuium optimorum clade consternata, ita post suburbijs & pomerijs mutilata, quæ vniuersam illam triumphorum molem sola exciperet, sustineret, ac retunderet, deniq; confisis de victoria parentibus, adolescentes, parentibus captiuis non modo orbi, sed & duplici cura ancipites, quod facilius esset statuere de mortuis, quam de ijs, qui essent in potestate hostis, illi inquam Generosissime Heros nobilissimæ Heroinæ vxoris tuæ auunculi, qui à fortissimi spiritus Principe Mauritio socero tuo tanquam in tutelam suscepti, præterque omnem hominum spem ab Henrico Galliarum Regem speciem ostentante exercitum adiuti, circumductos per vtriusque Germaniæ spectacula victos inuito victori extorserunt, imperium paulò minus quam ad perpetuam seruitutem mancipatum, pristinæ maiestati vindicarunt, Euangelio non solùm libertatem, vt antè, periculis expositam reddiderunt, sed & perenni pace sanxerunt, ac stabiliuerunt, cogitationes omnes, atque consilia præteritarum insidiarum vel sustulerunt, vel certè ita consopiuerunt, vt nunquam, nisi manifesto perfidiæ scelere sint reuigilaturæ. Atque hæc est tandem arcanarum omnium vindictarum illustrissima periodus, quibus DEVS ad hæc vsque nostra

tempora

magdenburgum

Mauritius Saxo

tempora per omnes mundi gẽtes à primis vsq; rerũ rudimẽtis iustitiã iniquitate & violentia tyrannidis oppressam erexit, solatus est, & asseruit, quæ vel vnica sufficiat ad discutiẽdas omnes cogitationes istas, quibus cum tuam paupertatẽ solitudinẽ, paucitatem, cùm nescio quot capitum, opum, armorum Geryone confers, tanti belli conficiendi rationibus te destitui imaginaris. Non enim Vir Optime hic copiæ, opes, vrbes, portus, regnorũ latitudo, subsidia supplementorum, artes regnandi diuturnitate inueteratæ, fœdera hostiũ pondus habent ad te deterrendũ, sed causa ipsa suam adfert maiestatẽ ad confirmandos diuinitus illos animos, qui contempto omni istiusmodi apparatu sola manu Dei ducentis inuadant victoriam. Quod vt extra omnẽ scrupulum sic tecum constituas, si nondum sufficiunt tam longe petita peregrina, tam prope domestica exẽpla, age confer tandem rem totam cum vnico illo lapide Lydio, qui apud Euangelistas nostros omnia indicat, ostendit ac definit, confer cũ regnis totius Europæ, cum regibus ipsis, cum suffragijs eruditorũ virorum, cũ spiritu eorum, qui in Ecclesijs docent, confer cũ scriptis, cum controuersijs & contentionibus, quæ exortæ sunt & dijudicatæ totis hisce quinquaginta annis, imo (ne quid desideretur) confer cum tot comitijs, comitiorum decisionibus, promissis, pactis, sanctionibus, quibus nec fides vtrinq; data, nec iusiurandũ abfuit, quoquo te conuertes, omnia conueniẽt, vt intelligas eam esse belli causam, non quæ priuatam aliquam, eoq; nomine illicitam, irritisq; euẽtibus infaustam præ se ferat vltionem, sed quę iustissimam nunquã violandarum legum, antiquæ, agnatæq; nobis Germanicę libertatis, fidei vtrinq; obligatæ, & (quod præcipuum est) incorruptæ religionis, quæ omnibus consciẽtijs iure cœlitus indito debeatur, expleat assertionẽ, quæ definitũ habeat diuini verbi mandatum aduersus eum hostem, qui vt iamdudũ nullo non scelere coopertus ad cœleste tribunal omni legitimo magistratu stat exutus, ita certo certius ad debitam tot rapinis, periurijs, & cędibus propendet pœnam. Ad quã exequandam si quid aduersis istis tam tuorum, quam aliorum

 piorum

piorum conatuum casibus, quos aliquot locis experti hacte nus sumus, fati inesse suspiceris, quo te posthabito alium videantur quærere numina vindicem, cui debellandæ istius horribilis lanienæ decernant gloriam, mihi crede, si quid humanæ menti inest præsagij, quo intentius ad excutiendas istiusmodi suspiciones te acues, eo facilius, libentius, & constantius apud te decernes insidiosissimas illas imperialis Reipublicæ per Germaniam tempestates, quas illic, (vt dixi) Papæ nefando impulsu Carolus Euangelij causa ante annos plus quam viginti concitauit, re vera lucidissimum fuisse speculum omnium eorum, quæ nobis per Belgicam nostram & superuenerunt hactenus & posthac sunt expectanda. Attendat quisquis mentem habet, Vtriusque gentis eadem causa est, vtriusque Germaniæ, eadem fata, eadem actio, eodem chorago, eundem exitum promittit. Catastrophe illic nostram in Protasin desijt, fœdera fœderibus exitu æquata, vires vtrobique non hostium potentia, sed proprijs defectionibus fractæ, ducum illic vnus bello, alter dolo superatus, hic duo primaria fœderis capita, contra omne ius patriæ, contra eius ordinis leges, de sacris mensis in carceres detracta, illic, si huius tyranni sanguinarijs consilijs obtẽperatum fuisset, ambo capite truncandi, hic, quod rege absente commodum esset indulgere furori, vterq; truncatus, illic pœna constantibus & immeritis decreta, hic fortasse si non meritis, saltem incautis irrogata, Principum alij illic turpiter elusi, & promissis circumuenti, alij ditionibus suis eiecti, multi grauibus pecunijs emuncti, ciuitates atque arces tam munitionibus, quã opibus eneruatæ, ministri verbi Dei impie ad exterminium redacti misero populo exilium in patria ipsa reliquerunt: nos omnibus possessionibus exacti vitam alieno beneficio, vel per exilia trahimus Lebeтide nudiores, vel, si fugere non licuit, furori, ac libidini latronum impendimus, vtrobique tanto grauius affligimur, quanto maiori ignauiæ, mollitiei, luxui, securitati insueueramus, qui illic causæ iniquæ nauarant operam, idq; vel militando, vel alias obsequendo, non quam gratiam reporta- uerint

Saxo, landtgrauius

Comites Egmondanus et Hornius

perint, sed quas pœnas irato numini dederint hisce oculis vidimus, an hic mitiora expectanda putabimus ijs, quibus nostra calamitosissima exẽpla sunt voluptati? qui exilia nostra plusquam Caucasea inhumanitate ingeminant, aut certè ita dubia reddunt concessa aliquamdiu hospitia, vt præstaret, vel sub dio errare, quam tali terrore ad quẽuis auræ flatũ angi. Dabis ne mihi vt quiddam non insolenter quidem sed tamẽ verissimè, atq; eo fortè odiosius proferã? qui eo bello, vt præcipuas partes egerunt, ita non leue momẽtum attulerunt hosti ad victoriã, duo soceri tui fuerunt, qui si intacti ab aliorũ casibus tum decesserunt, an nobis extra crimen apud te esse non licebit, si imaginemur, occulto aliquo fato fieri, vt nunc tandem motibus hisce Belgicis ea Nemesis erumpat in ipsorum nepotes? at non difficile esset proferre cuiusdam nobilissimi viri nomen, qui, cùm à Maximiliano tuorum liberorum auo, cui eo bello damnatus erat in prædam, fortunas suas paulò pluris quàm æquum putabat redimeret, dixisse fertur, fore vt eandem ob causam eius nepotes in posterum multo grauiora incurrerẽt mala, nec aliam ab exotica tyrannide, cui eam nauasset operam, reportaturum mercedem. Sed absoluam cognati populi cognata sydera, ne sola præterita obseruasse videar, quod solent, qui temporis subsidio ad adulandum se componunt, sed etiam futura præsagijsse. Illic vno extremo impetu acerrimus monarcha ita hebetauit tantæ spei, tantarum virium atque opum aciem, vt postea vix sanæ mentis, fortunæ & imperij retinuerit vestigia, nec hic actio funestissima finem alium habebit, quã vt filius pertinacissima ista theomachia vniuersæ maiorum suorum hæreditatis veniat in discrimẽ. Vis vt finẽ imponã vaticinijs, quibus res hactenus gliscẽtes manifestissime præludunt? Quemadmodum illic socer tuus, cùm animaduertisset se dolo haberi, errorem suum, quisquis ille fuerat, in caput autoris conuertit, nec destitit, priusquam vniuersam omnium eorum cõsiliorum, quæ tam religioni, quam imperio imminebãt, lernam præcidisset, ita in fatis tuis est, in quẽ hæreditas fortissimorum istorum laborum deuoluitur,

maximilianus a Buren.

 vt istum

Hoc omē quasit cę de Parisiensi.

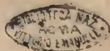
vt istum tyrannum vinctum & catenatum per vtranq; Germaniā spectaculo omniū hominum, quos vel terruit, vel afflixit vnquam, circumducas. Quæ si tu aliena ab ista nuditate tua suspicaberis, quàm diu cum tam horribili patriæ oppressione, cum tam infinitis tyrannidis exēplis, tam multis aduersis casibus, tot irritis conatibus, tot tantæ nobilitatis cædibus pugnare videbuntur, paulatim tēpus ipsum ita voluet harum rationū cardinē, vt velis, nolis fateri cogaris omnia ista quę tibi tam arduarū rerū gerendarū obstacula nunc videntur, euidentissima esse prępparamenta, quibus & ipse te accingas ad illā toties nobis ingeminatam victricem paucitatē, in qua sola potentissima manus Dei locū inueniat conficiēdi latronis, qui mere cœlestibus destinatus sit telis. Quod cum ita sit Heros generosissime, quid illa victoriarum præsidia quæris? quæ, ne quid nocerent, procul abs te remouit ineffabilis Dei prouidentia. Finge vero vniuersam illā fumidam nobilitatem, quæ ignauis nominibus ante quinquennium impleuerat tabulas fœderū, finge illam populi applaudentis rerum magis nouitati, quā pietati superesse, aut etiā ad manum esse multitudinem, quę tunc votis sidera ipsa penè perrumpebat, an aliud momentū adferēt, quam tūc, cum periculosissima corona te tanquam Actęonem quempiā circumstetissent Antverpię? cùm vi intentata irent in diuersas acies? cum pugnantia vota, voluntates, conatus, tumultus, ambitio, rapacitas, furor illam extremam desperationem accelerarent, quæ non aliud remedium inuenit, quàm exilium quod longa anhelatione istos spiritus restingueret. Tribuunt cuncti eam tibi prudentiam, qua nulli hodiè regnantiū sis secundus, experientia multorū euentuū docuit, te vnum sublatis multis alijs, ad grandia rerū molimina seruari incolumem, fatentur omnes, vt insignē pietatem tuā, ita incōparabilem patriæ amorem, sed sic tamen, vt multi ad hoc intelligendū adducti nō sint, nisi serò mutatā sententia, postquā experti sunt inuitis se votis eo detrudi, qui hactenus pessimis ominibus suis laudatissimos conatus tuos suggillarunt. Et tamen postquam ad hanc tibi tribuendā personam ægrè adducti

adducti sunt, an quidquā detrahunt illis ingenijs suis quæ se cum ex omni vitiorum cloaca extulerunt? Adeo nihil ad institutum tuum plerique conferunt vel opis, vel operæ, vt potius illos, qui id faciunt, contemnant, oderint, rodant, traducant, homines scilicet, (quod passim re ipsa declarant) nasuti, curiosi, molles, effœminati, suspiciosi, omnia interpellantes vicissim neminem audientes, arcanorum scrutatores, futilissimi, somniorum, quæ suis ipsi coniecturis consarcinant interpretes, figmenta sua pro oraculis etiam literis illinunt, ad speciosa mendacia modo temerè erecti, modo ad quælibet è vitro fulgura vicissim exanimati, audaces patriæ vsurpatores, auari eiusdē desertores, qui sapientissimi videri volūt, partim nauticis excursionibus, partim institorijs peregrinationibus tumidi, vsurarū quibus etiā nunc impēsè intenti sunt, axiomata, omni gloriæ tractatæ Reipublicæ, emeritæ militiæ, literarum, ac disciplinarum ornamentis, potiora ducunt. Si deliberandum sit, soli satagunt, blaterant, strepunt ante alios, quod non intelligunt, calumniantur, pertinatia & auaritia pro sanctimonia, & pietate sunt, vt quod ipsi recusant, in alijs quoque si non persuadendo, saltem obstrependo impediant: Quales cùm sint, obsecro, qua parte rerū tuarum locum habere velis? Sed illos fœderum symmystas sanctius scilicet religionis patriæque salutis accendit studium, quo meliorem tibi fidem seruarent. Cur igitur pars magna apud hostem peierando deprecati sunt culpam? cur quidem à castris tuis abstinuerunt? cur non pauci, qui signa tua secuti sunt contemptu omnis ordinis ac disciplinæ bellicæ, (quod scilicet suo sumptu militarent) reliquis, qui sacramēto tenebantur, offendiculo potius quam adiumento fuerūt? cur primi signa deseruerunt? cur ne nūc quidem quisquam ad nauale bellum se offert? cui quidem superest, quod turpiter in otio viuendo prodigat? Qualibus hominū moribus si rebus tam exasperatis vt tunc erant, vel retinere patriam, vel nunc reddere vno nutu tibi concessisset quispiam nostratis populi ignarus Iupiter an optares? Credo experientia transactorum tumultuum fateri cogeret, multo expedisse, vt ex-

Meg[illegible] Comes
[illegible]bergius comes

vt exiliorum prorogatione effrenes animi mitescerent, tur bulenti defecarentur, præcipites semel sisterentur ad maturitatem, & patientiam tolerandi imperij, quam vt pristina vastitas omnem necessariam constituendæ Reip. rationē, atque ordinem denuo exturbaret. Quis nō oppida suis meritis, arces, præfecturas, magistratus, dominia virtutibus? anathematisandi fulmen & imperium sanctitati deberi contenderet? quis non nouum aliquem Pontificatum tiara, pedo, atque infula, (quę nūc detestamur,) exornaret? quis expectaret donec tu conferres? aut dares? ac non potius suo sibi summo iure nullo censore agnito vendicaret, inuaderet, raperet? Itaque non est quod deplores eorum, quorum de salute noctes atque dies cruciaris tibi vel arcas defuisse ad sumptus, vel corpora ad pugnandum, vel animos ad sustinendam omnium malorum communionem, cùm certo credere debeas, arcana DEI voluntate omnem ipsis materiam præcidi, ne quem vnquam fœlicem reditum suæ vel virtuti, vel liberalitati, vel consilijs, vel sanctimoniæ acceptum ferant, sed tuis potius fatis, cui soli ea gloria decreta sit. Nolim hæc ad iniuriam eorum pertinere, qui iamdudum fortia quidem, sed infortunata aliquot stratagemata fideli imbuerūt sanguine, quorum virtuti sempiterna debentur encomia, absit vt & illos criminer, quorum de rara fide, largitate & pietate vtcunque constat, sed hoc dico, huc ire deos, vt cum syncera tui beneficij agnitione tam multis exprimant, vel temeritatis, vel ignauiæ, vel auaritiæ, vel etiam perfidiæ confessionem, quo minus in posterum sibi indulgere ausint vllam vel interpellandæ religionis, vel legum pro suo arbitratu constituendarum importunitatem. Quod certè à tanto animorum tumore, quantus hactenus omnes modestiæ limites perrupit, nunquam impetrari potuisset. Ad quam deorum immortalium de te curam & illud pertinet, quod nuper ciuitates deditionibus non sint interceptæ, nam tametsi non ignoremus in armis tunc stetisse tua subsidia, quæ statim (quātum quidem per tempestates fieri potuisset) opē tulissent,

tulissent, tamen in confesso est illis exasperatissimis tempestatibus, quas superior hyems attulit, eatenus distineri potuisse subuentionem, donec malitiosorum conspiratione beneuolentiā dedentium fatigante, recens victoria ad grauiores calamitates fuisset relapsa. Nullam enim moram patiuntur ciuilium motuum impetus, & ita est populus, vt vno momento concors fit ad furorem, altero discors ad pœnitentiam, consternatus ad periculum, & mille modis dans insidijs locum. Alioqui quod ciuitatum cunctationi obijciatur, non tantum est, quantum quidam criminantur, quæ, si ne tunc quidem, cùm traiecto Mosa validissimum exercitum ostentares sub signis, transitionis significationem vllam dederunt, res ipsa docuit, eas copias neque admotas vsquam fuisse, & tibi tunc eius belli prosequendi non tam defuisse facultatem, quam consilium. In quo etiam suscipiendo vide, si libet, quantopere tuus ille fatalis genius non solùm communibus nostratium votis, verùm etiam peritissimorum ducum, ac militum repugnarit rationibus. Omnes, qui tum intelligere aliquid videbantur, in ea erant sententia, vt iudicarent, non mediterraneis Brabantiæ inferendas copias, vbi grauis equitum peditumque armatura vel præsentissimo periculo committeretur prælijs, vel intolerabili sumptu circumductaretur ad captandas victoriarum occasiones, sed maritimis prouincijs, quæ, vt nauibus, diuturnoq; commeatu abundarent, ita facili momento receptæ multo oportunissimam & tutissimam essent daturæ belli sedem. Nec fallebantur, qui non tam opinandi ambitionem (quod tunc accidisse constat multis) quam nostratium rerum peritiam adhibebant in eam deliberationem. Sed te tua fata quanto meliori compendio ad succidendas in vniuersum istorum malorum, quasi serie cohærentiū causas inuitabant Nimirū nisi tuæ illæ tunc inuictissimæ acies sparso per Galliam terrore impiorum conatus distinuissent, fœratisq; non solum colligendi sui subministrassent commoditatem, verùm etiam consecútæ tandem fœliciter pacis iecissent fundamenta, quanta cum difficultate extremis Oceani litto-

emplis vlciscaris, fallerqs ô bone falleris, totoq; erras cœlo. Othonum posteritati portenditur istius funestissimæ tyrannidis excidium, huc comparatæ sunt per nobilissimas Germaniç familias tuæ tot agnationes, atq; affinitates, nihil moderati est quod posthac exigunt irati superi, iacta est alea fati alterutrum mersura caput. Facessant illa, quæ hactenus dubiam distraxerunt mentem, cum cauendum scilicet religiosius, quam impia necessitas ferret, nimia sollicitudo vrgeret, ne amitterentur scilicet Hispaniæ commercia, ne tua vehementia filius veniret in periculum, ne quo præceps ires, quo te causæ limites ire non sinerent. Cogita omnem hanc curam tandem ab hoste insanissimo sublatam, qui postquam semel vno impetu omnes tam diuinarum, quam humanarum legum terminos effregit, quibus te obsecro legibus deuinctum reliquit? Quid tu tandem illis parcendum putas qui tuorum pepercerunt nemini, quid belli iura defers, postquam illi in tuos etiam feciales, nedum milites grassati sunt suspendio. Absurdum est, qui in tuas, tuorumq; manus incidant, milites haberi, tuos vicissim pro furibus, latronibus, parricidis, laqueo, rota, equis, flamma torqueri. An vis vt illi inaudita crudelitate terribilem reddant dominatũ suum, tu inutili lenitate tam militibus, quam hostibus causam tuã exponas contemptui? Quin potius eo rem recidisse statuis, vt quo mitius ages, eo deteriore causa videaris ducere exercitum, quo durius, eo compendiosius te consecuturũ victoriam confidas. Qua semel inchoata, omnes qui libertatem optabunt, ea alacritate atq; impetu prouolabunt, quo ante quinquẽnium ad vnum supplicem libellum à nobilitate oblatum, vel ad astra conscẽdenda proruerunt, rapient te ipsi successus, quo minimè sperare ausus sis, concident eodẽ momento omnes illi scrupuli, quos dixi, qui torpedinum in morem detinere ancipitem solent animum, dedẽt se ad meritas pœnas, quos nullæ satiarunt pœnæ, petent veniam, qui veniam negarunt, recuperabis filium iisdem conditionibus (nec enim aliud in fatis est) quibus vxoris tuæ auunculi parentẽ, socer tuus liberorum tuorum proauum recuperauit. Imo

Comes Buranus captiuus in hispania

 redibit

redibit humeris Hispaniæ reuectus & ni reuehatur, esuriet Iberorum littora, donec reddito pignore, tyrannicæ perfidiæ delicta sint, & illic expiata. Non est quod te hic iterum deterreat vel ipse rex, vel vlla exotica potentia, epitasis actionis coget de multis rebus longe aliter statuere, quam optasses initio, cum legum ac legitimorũ iudiciorum spes hæreret animo. Quocunq; fereris, ne tergiuersandum puta, numina sunt, quæ etiam inuitum stimulant, ne cui cœlitus damnato parcendũ ducas, caue te recusante aliũ inueniant, cui decreta in damnatissimas ceruices demandẽt exequendas pœnas. Ac vide quæso quo loco tandem pollutissimi Latronis res sint, qui pridẽ confisus fore, vt ope sententiarum vitio conquisitarum comitijs Imperialibus te proscriptum teneret, cõtra spem omnẽ, quam de multorũ obsequio cõceperat, decretis omnibus dãnatus sit, qui opibus, ac viribus occultorũ fœderũ nixus cũcta Christiani orbis regna ab se abalienarit, qui Venetos proditiõne irritarit, Gallos perfidia, Germanos memoria nunquam obliterandæ iniuriæ, Daniã & Sueciam promiscuis decennalis belli instigationibus, Angliam & Scotiam procuratis parricidijs, cui per Italiam supplementa omnia distinet fatalis Turca, per Hispaniam cognatus, eoq; infensior Maurus, qui iugulatorum Antverpiæ Germanorum peditum sibi conscius, ne ausit quidem de habendis in Germania nouis delectibus cogitare, quem, vt velit conscribere militẽ, senilis auaritia non sinat extortã prouincijs pecuniã arrogare, cui Hispanicus fastus, ac præcipuẽ filiorũ prodigalitas ex tantis exactionib⁹ nihil fecerit reliquũ, qui ad eã paucitatẽ redactus sit, vt ne vni quidẽ vtcũq; firmę arci obsidẽdæ par esse possit, deniq; qui ne vllũ quidẽ inter sordidas suorũ reliquias ducat opilionẽ, quẽ non occultũ aliquod contagiũ eroserit, ac bello inutilẽ reddiderit. Da verò clam alibi tribunos autoramẽtis teneri, in prõptu esse quas euocet copias, qualis bello dux sit, quis quã tu melius nouit? qui & commilitonẽ aliquando obseruasti in Caroli castris, & hostẽ nuper adortus es in sua harena, vbi cum locus ipse suppeditaret audaciã, non prœlio te excepit vt decebat

Dux Albanus

cebat veteranũ Imperatorẽ, sed pro militũ gladijs fossorum ligones opposuit. Quam diu etiam se collegerit, quantũ tẽ-
poris consumptũ sit proferẽdis signis, parãdo cõmeatu, mo-
uendis impedimẽtis, antequã in fratrẽ tuũ duceret, quis non
admiratus est & risit etiã? Septẽ integrę perierant hebdoma
dæ contrahẽdis vndiq; vel minimarũ vrbiũ pręsidijs, trajiciẽ
dis fluminibus, pinsendo, obsonãdo, coquẽdo, donec miles
insuetus palustriũ, & interfossorum locorũ perueniret, non
tam ad ipsam belli aleã, quam ad præsentissimũ periculum.
Quę res, si militiæ peritis æstimanda proponatur, nemo fue-
rit, quin stultissimi fuisse exẽpli sit pronunciaturus, nudatis
omni præsidio tot iniquissimè affectis prouincijs hostẽ in
extremis regnorũ quęrere angulis, qui si vel vno distinẽdæ
multitudinis stratagemate senilẽ laruam aliquãdiu elusisset
quantã defectionis commoditatẽ suppeditare potuisset, reli
ctis à tergo Brabantię mediterraneis Quid si enim illa iner
mis quæ petebatur, paucitas ab errore abstinuisset, atq; sta-
tionem interluuionibus aquarũ satis munitã tenuisset? Quid
si facto globo temerarias diuersarum gentiũ turbas excepis
set, an nullus fuisset Mars delectatus ancipiti arbitrio victo
riã fari non potuisset idem euenire aleę iactus, qui ceciderat
Arenbergico? vnde tãquam à filo pepẽdissent cętera omnia,
quæ vsurpatum sanguinolentissimus Busiris venerat. Sed a-
ge excutiantur omnia eius acta, quæcunq; vel in Galliam,
vel Italiam, vel Germaniam intulit, quid proferes, quod non
ignauum potius cunctatorem, insidiosum latronem, trucu-
lentum carnificem, quam fortem belli ducem exprimat. Post
quam igitur dij superi ea cura complexi sunt causam tuam,
vt commodorum nihil deesse, obstaculorum nihil superesse
videas: hoc est, postquam ea gratia es, vt furiosissimus car-
nifex insidias proximis comitijs ad te damnandum structas
in suum sit coactus recipere caput, vt penè totius Imperij le
gati patrocinium tui tuendi professi sint, Gallia, cuius op-
pressæ moles in te vibrabatur, pacata sit, Turca armetur in
exitium eorum, qui mendaci fœdere protrusis ad impar bel
lum Venetis clipeum quæsiuerunt, quo ipsi in tuto essent,

Comitem Ludouicũ apud Beruas Hannoniæ

olim quadragenarij perduelliones, imaginamur? quos incre dulitas in itinere attriuit, ne vnquam maiorum suorum sedes attingerent? Nunquam res magnas geret, qui nimis anxie deliberat, præsertim verò quæ deos habent autores non disputanda, sed aggredienda veniunt. Nimirum cunctando amittitur occasio, pugnare oportet, non consultare, quibus vox Dei pro classico est. Sed vbi belli sedes, inquis, vbi castra metabimur, sustinebimus hostem, vndê educimus, quo reducemus acies, quis aperiet, quis recipiet? (illi ipsi, si dubitas) qui ante bienniũ vel copiam recipiendi tui (quod illac non duceres) non habuerunt, vel si habuerunt, quod nihil grauius moliturum sperarent tyrannum, liberalem seruitutem periculosæ libertati præferendam duxerunt, qui nunc tandem de facultatibus, sedibus, & sanguine suo actum esse experti sunt, qui iamdudum illius in te magnitudinis grauissimas dant pœnas, qui tot afflictionibus expiati adorant te liberatorem suum, opemq́ implorant, Quæ iniuriæ nisi à crudelissima belua illatæ fuissent, nunquam illi detersissent illum cõceptum de tuo negotio errorem, quem nunc nimius, qui tũc nullus erat, malorum sensus in summam erga te gratiam, cũ tyranni irreconciliabili odio conuertit. Quorsum igitur opus quærendis deditionibus terere tempus, idq́ præsentissimo procurantium periculo? quippe qui nec singulos, nec omnes nisi prodantur, prensare possint, quiq́ tempus extrahant venandis occasionibus. Quin potius illæ ineuntur rationes, quibus tutæ præstentur, siue spe erectis siue metu perculsis deditiones? Quid opus est ambagibus, quoties compendium in promptu est? Credo enim etiam illa, quæ superiori hyeme tot laboribus, sumptibus, & periculis agitata fuerunt, non tam per eos, quorum deditio quærebatur, quã per nos, qui dedentes recepissemus, deditosque conseruasse mus, stetisse. Ne vero àd istas tantas res apud te definiendas, quempiam ex enthusiastarum latibulis prorupisse existimes qui, quo tam auaritiæ, quam ignauiæ suæ prætextum inueniant, modò nihil Euangelio cum armis conuenire clamãt, modò nudos in prælia protrudunt: iunge licet fœdera, vtere agna,

Israelitas notat

re agnatorum atq; affiniũ subsidijs,sed ita vtere, vt primum locum relinquas manui diuinæ,quæ nunquam finet sibi eripi peculiarem istius tyrannidis euersæ gloriam. Quod quo religiosius facias,productis quam parcissime equestrib9 copijs,vtpotè sumptuosis & haud quaquam diuturnæ militiæ patientibus,quibus terra hostis distinetur potius quam dubijs conflictibus vrgeatur, præcipuam belli sedem desinas in ea Hollandiæ parte, qua interruptis hinc Frisiorum & Transisalanorum isthinc Amsterdamensiũ commercijs,Rheni & Oceani nauigationes per Isalæ ostia in illius Mediterranei maris sinu,quam commodissimo commeatu iũgas atq; concilies. Ad eam deuulsionem,regionum ad quotidianos vsus à se inuicem pendentium nec bellum, nec alij sumptus requiruntur,nisi vt pauculæ vrbes,hinc Gellrico,illinc Hollandico littore modicis præsidijs firmatę bellicas naues tuas necessitate exonerent,ne cogantur portus quærere apud eos,qui non tam mala fide,quam vel tyranni terrore,vel certè aliundè concepta labefactatione consilia nostra aut planè euertunt,aut saltem reddunt incerta,atq; impedita. Quibus sedibus fortiter vsurpatis,cùm neq; tyrannus ad suos tot fluminibus,aquarumq; interluuionibus,disclusos accurrere poterit, ipsiq; insuper tam inopiæ, quàm longarum injuriarũ impatientiam contraxerint, nulla difficultate succedet, vt defectionibus defectiones inuitantibus,& Germaniæ,& reliquorum Oceani accolarum negotiatores ad noua emporia tibi gratulatum prouoces,vbi constituta Repub.religione,mercatu, pulcherrimis exẽplis Brabantiã & Flandriam vel ad vendicandã proprio ausu libertatem trahas, vel(si decretum erit cæcutire,ac pereundi insistere pertinaciç)tempus inuenias consilijs,quibus ex media rerũ omnium affluẽtia pro tuo commodo atq; arbitratu mediterraneis,vel bellum inferas,vel ad inopem solitudinem à reliquorũ cõmercio recisos et ã ad Troianũ decenniũ, quasi obsessos excrucies Quam belli rationẽ si tunc Galliç necessitatibus postpo suerunt fata tua, nunc certè postquã illa pacata hunc vnicũ hostẽ reliquum fecit,superest,vt ad illorũ sęntentiam reuertamur,

tamur, qui copijs tuis Brabantiã ingressis existimabãr, nisi certa spes esset vno atq; altero prælio, hostis ad extremũ deslcedi, quærendam eam belli sedẽ, vnde paulatim conceptis viribus, quam min:mo sumptu, ac periculo proficeretur ad cõsumendũ par.bus dolis cunctabundũ aduersariũ, qui ad quẽlibet præcipitem ictum, non esset collapsurus. Quorum omniũ fœlicissimo omine perficiendorũ, vt quam certissimam spẽ facias ijs, qui & animos & fortunas tuis sacratissimis conatibus addixerũt, vnicum est vt, sparsa sæpe'q; discordi classe tua in ordinẽ & militarẽ disciplinam contracta, de ducibus cogites, qui prudentia, iustitia, autoritate, seueritate, primum dispungant tot infamiũ stratagematum maculam, deinde nulla iniecta mora, ita ad salutem & libertatẽ stabiliãt, oportunissimas quasq; ciuitates, vt res ipsa declaret exẽpla defectionum (quod hactenus certẽ infœliciter cecidit) fore extra periculum. Quod ni fiat, ô Pater Patriæ, quemadmodum & res & spes totius Belgicę, non sine egregia nominis tui nota adducentur in extremam desperationẽ, ita summã nobis creabit ignominiam, cùm per beneuolas in nos nationes spargetur homines ex turpi egestate ad quæstuariam loquacitatẽ prouectos, vix'q; conspecto foro, nedum inuento, clamosæ operæ conductore, tuas legationes, pecuniarũ coactiones, autoramenta, stipẽdia, sacramenta in potestate habuisse, alios, qui furtis, latrocinijs, luxu, libidinibus, effreni temeritate benignitatẽ fortunæ tuæ corruperint, res gessisse, quorum omniũ perfidia deterritis atq; alienatis propensissimis ciuitatibus, ne initium quidem iustæ atq; honestę militiæ fieri potuerit. Quibus malis sublatis res tyranni, res populi, res tuæ, res vicinorũ regnorum, si conferre quasq; dignaberis, luce clarius ostendent vniuersam huius euertẽdę tyrannidis rationem fortitudine & fiducia animi tui in Deum consistere Ad quam vt te quanta fieri queat alacritate accingas, largiatur & tibi, & omnibus oppresis tyrannorum omnium æternus vltor Deus. Amen. 17. April. Anno 1571.

T. C. deditissimus, N. N.

BIBLIOTECA NAZIONALE
ROMA

DEFENSIO
BELGARVM
CONTRA EVOCATIONES
ET
PEREGRINA IVDICIA.

NE TRANSGREDIARIS TERMINOS ANTIQVOS, QVOS POSVERVNT PATRES TVI. *Proverb. 22. v. 28.*

DEFENSIO BELGARVM

CONTRA EVOCATIONES ET PEREGRINA IVDICIA.

Scribendi occasio.

PErseverant adhuc intemperiis agitari avida quædam rerum novarum in Vrbe ingenia: gliscere solet, & colligere animos licentia, ubi prima molitio non qua poterat celeritate, oppressa est. Quid nuper profectum est Regis Catholici moderatione, quâ Romanum Decretum sub ditione sua passus est recipi, cui ob insolitas clausulas fas ei fuerat intercedere, nisi ut primam ferendo injuriam, invitaret novam? Non defuerant in consultando sententiæ, quæ securum animum, & conscientiam illæsam præstare Regi poterant, si recusasset admittere; sed

Bulla Vrbani VIII. contra Cornelij Iansenij Augustinum editâ.

maluit religiosissimus Princeps in re sacra obsequi, etiam cum damno juris sui, quam ad extremum pertendere: uti profitetur eâ epistolâ quam ante annos aliquot ad Belgij Gubernatorem de re ista scripsit. Nimirùm imitatus est illam humilem Caroli Magni Proavi sui vocem, quæ refertur à Gratiano distinct. 19. cap. 3. *In memoriam B. Petri Apostoli honoremus Sanctam Romanam, & Apostolicam Sedem, ut quæ nobis sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat Ecclesiasticæ magistra rationis. Quare servanda est cum mansuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab illa Sancta Sede imponatur jugum, tamen feramus, & pia devotione toleremus.*

Ad Marchionem de Castel-Rodrigo scripta 30. Ianuar. 1646.

Cognita Regis voluntate, Belgæ mox ad promulgationem Vrbanianæ Bullæ, sed veteri ritu, salvo majorum more, & secundùm regionis privilegia processerunt: emisso insuper Edicto Regio, quo turbantibus publicam tranquillitatem (cujus custodia Regi incumbit) tam Clericis, quàm Laicis condignæ pœnæ irrogantur; idque exemplo piissimorum Imperatorùm, qui Canones veterum Conciliorum sanctionibus suis roborarunt, *pœnis exilij, & publicationis bonorum* discertè utrique hominum ordini scriptis; ut videre est ex Marciani Imperatoris Edictis, quibus Calchedonensem Synodum confirmavit. Cujusmodi

leges tantùm abest, ut Ecclesiæ olim displicuerint, ut etiam laudibus celebraverit earum Sanctores. Ita Anastasius Primus Papa Epistola 3. ad Ioannem Hierosolimitanum, scripta A.o 402. exultat quod Principum Edictis vetita sit cunctis Deo servientibus, adeoque vel maximè Clericis librorum Origenis lectio, & legentibus eâdem authoritate pœna imposita. *Illud*, inquit, *quod evenisse gaudeo, tacere non potui, Beatissimorum Principum manasse responsa, quibus unusquisque Deo serviens ab Originis lectione revocetur, damnamdumq; sententiam Principum quem lectio reum profana prodiderit.* Isto igitur, hoc est, optimo Christianorum ævo, authoritate Principum vetabatur improbatorum librorum lectio, pœna atque damnatio Principum sententiâ irrogabatur, etiam Ecclesiasticis, quos olim speciali notione Deo servientes, & Deo militantes nominabant.

Vide de hac Anastasij epistola. Baron. tom. 5. ad annum 402. n. 26. & seq.

Inverso nunc ordine officia isthæc sibi præstari adeò indignantur Romanæ Curiæ Proceres, ut protestatione nuper typis emissa, authoritatem Regiam sugillare per emissarios suos aggressi sint. Cui machinationi coërcendæ, ac tuendo Iuri Regio, cùm moderatè à Ministris ejus occursum esset, directa omni indignatione minisque in Calcographum ipsum, qui spretis legibus

Patriis, ſine permiſſu publico libellum formis ſuis excudere auſus eſſet, non remiſit impetus indulgens ſtudiis ſuis natio; ſed epiſtolâ benè longâ, quam hodie *Breve* vocant, ſub nomine Innocentij Pontificis compilata, tempeſtatem totam in optimum Archiducem convertit, contumelioſis appellationibus *Abſolonis*, & *Achitophelis*, Principem, & Conſiliarios Regis inceſſens. Potuerat meritò reſcripſiſſe Archidux, quod Anno 871. Carolus Calvus Galliæ Rex litteris Adriani II. Pontificis, durius quidem, ſed longè infra hanc acerbitatem ſcriptis, reſpondit: *Deprecantes vos in Omnipotentis Dei honore, & Sanctorum Apoſtolorum veneratione, ut tales inhonorationis noſtræ epiſtolas, taliaq; mandata, ſicut hactenus ex nomine veſtro ſuſcepimus, nobis, & Regni noſtri Epiſcopis, ac Primoribus de cætero non mandetis, & non compellatis nos, mandata, & epiſtolas veſtras inhonorandas contemnere, & miſſos veſtros dehonorare.* Sed ſilentio, ac innatâ modeſtiâ animum cohibens, ſperavit exemplo ſuo exaſperatos curialium animos poſſe placari, & ad benignitatem inflecti.

Extat inter epiſtolas Hincmari in collectione Sirmondica ordine 42. Videatur & altera ejuſdem epiſtola ibidem ordine 47.

Verùm ſpe iſta decidit, excitatis novis fluctibus in Belgij Primatem, & Seniorem ejus Coepiſcopum, eò quod juſsi nuper ſententiam aperire Regi de Bullæ Vrbanianæ promulgatione,

ne, quædam de Privilegiis regionis, & Ecclesiarum Belgicarum jure Romanis auribus non satis accepta, admiscuerint.

Quapropter Romam in jus vocati ad causam dicendam, severis & ante hac inauditis mandatis urgentur: insinuationibus etiam clancularìis subdolis & insidiosis contra omnem formam juris terrentur, ad hæc schedis quibusdam incognitis quæ speciem habent diffamatorij libelli, pessimo exemplo lacerantur viri dignitate conspicui, existimatione integerrimi, de quarum machinationum, seu veriùs calumniarum perversitate, atque universìm de evocationis hujus viribus dissertationem aliquam fieri, è re visum est: quâ occasione paulò generaliùs de Privilegiis Belgarum, quibus instructi sunt ad submovenda peregrina omnia judicia, & refutandas exterorum evocationes, agendum est.

CA-

CAPVT PRIMVM.

Vetustissimæ Belgarum leges, & juratæ pollicitationes Principum, de submovendis generatìm peregrinis judiciis.

I. *Nihil Belgis antiquiùs, quam proprio jure & judiciis uti.*
II. *Hujus rei vestigium apud Cæsarem, & Tacitum.*
III. *Ante quatuor sæcula pactiones cum vicinis populis super ea re initæ.*
IV. *Primæ leges Brabanticæ ante tria sæcula, & capitula Læti Introitus idem sanxerunt.*
V. *Ius de non evocando Belgas, auctum privilegio Caroli IV. Cæsaris anno 1349. cujus vis exponitur.*
VI. *Aliud Privilegium, ne ullibi exterarum gentium Brabantus Brabantum in jus vocet, aut sistat.*
VII. *Privilegia hæc etiam concernunt Ecclesiasticam jurisdictionem.*

I. QVi ingenia, institutaque Belgarum habent perspecta, sciunt nihil illis fuisse unquam antiquius, aut enixiore studio à Majoribus posteritati traditum, quam ne peregrinis vel legibus, vel judiciis, obnoxij viverent. In ipsis *Cæsaris*, & *Taciti* Commentariis, quibus nihil habemus de rebus nostris vetustius, ve-

vestigia quædam proprij, & impermixti juris Belgarum deprehendere est. Lib 7. de bello Gallico. *Principes*, inquit Cæsar, *regionum, atque pagorum, inter suos jus dicunt, controversiasq; dirimunt.*

Adeò verò externa omnia aliquando aversati fuimus, ut nec delicias peregrinas, quæ facillimum aditum ad homines solent habere, admiserimus, lib. 1. de Bello Gallico scribit idem, *minimè ad eos* (Belgas) *Mercatores sæpè commeant, atque ea quæ ad effœminandos animos faciunt, important.* Apud Tacitum lib. 4. Histor. *Tencteri*, Belgica, aut affinis Belgicæ gens, *sincerus, integer, & sui juris populus*, ubi de summa rei colloquium fit, Vbios hortatur, *ut instituta, cultumq; patrium resumant.* Apud Germanos à quibus origo belgis, mores indigenas pro legibus semper valuisse, Idem nobis author est, *& jura per pagos, vicosq; reddita ab his, qui in Conciliis populi electi essent.* II. *Tacit. de moribus Germanorum.*

Post Taciti ævum longa barbaries & caligo res nostras pluribus sæculis pressit: ubi verò revivisçere litteræ, & publica monumenta apud nos cœperunt, prima statim cura, & mentio fuit de legibus & judiciis propriis tutandis, peregrinis submovendis.

Alia quibus utimur jura, moribus ferè, & longævo usu, ac sine scripto invaluerunt; hoc

jus

jus ab initio publicis actis consignatum est, deindè pactis conventis, ac populi scitis frequenter renovatum, Imperatorum etiam, & Pontificum privilegiis agnitum, & auctum: Principum denique, & Magistratuum jurejurando continuâ serie stabilitum, ad nos pervenit.

III. Nondum ullæ leges nobis scriptæ erant, cùm jam de declinandis peregrinis judiciis cum vicinis populis pacisceremur: soliciti fuimus munire nos adversùs externa, priusquam domi legibus excoleremus nostra. Brabantia, prima & amplissima Belgij regio, vix antiquius monumentum ostentat legum suarum, quam rudes illas, sed inartificiosa simplicitate venerandas tabulas, quas anno 1312. Ioannes Brabantiæ Dux Cortenbergæ condidit: at integro prope sæculo vetustiora sunt Pacta, quæ Henricus Brabantiæ itidem Princeps cum Coloniensi Præsule pepigit die 13. Decemb. anno 1251. *Ne occasione debitorum conventionum, vel pactionum, alter alterius res, vel personas in civitate Coloniensi, vel in terra Ducis accipere posset, vel arrestare.*

Volum. 1. Ant. Edictorum Belgicor. lib. 5. tit. 1. cap. 1.

IV. Primæ verò illæ, quas dixi tabulæ, à Duce & Proceribus regionis solenniter juratæ, quæ nobis tanquam Solonis axones, vel lycurgi Rhetræ religiosæ sunt, nihil studiosiùs inculcant, quàm

jus

jus dicendum esse subditis & incolis, per judices indigenas, eo loco ubi forum sortiuntur, & secundùm cujusque civitatis leges: interposita fide de non ferendo, aut permittendo, ut quis adversùs ea faciat.

Ducis Ioannis ad Proceres, & populum verba sunt: Sullen alle lieden vonnisse doen die recht begheeren / die mannen / oft Schepenen / oft die ghene die daer op schuldigh zyn te wisenne / alse van dingen / ende ten vonnisse staen.

Lãntcharter vande maendt Maye Anno 1312. artic. 27.

Item wy sullen handelen die goede lieden van onse steden naer het recht van elcker Stadt / van alle dinghen / ende daeren-boven niet wercken / noch laeten wercken in eenigher manieren. Item datmen altoos beteren / ende verlichten sal met raede der goeder luydẽ van onsen Lande.

Lantcharter van Septemb. 1312. art. 3.

Denique, Alle dese dinghen van poente tot poente gheloven wy by trouwe / ende zweeren handt ten heylighen / op de heylighe Evangelie / voor ons / ende nakomelinghe / vast ende gestadigh te houden / ende doen houdene / &c.

Lantcharter van Septemb. 1312, art. 8.

Quorum vis, atque sententia est, *Cunctis jus postulantibus Iudicia reddi faciemus per Schabinos, aut eos quibus judicare incumbit, atque uti secundùm proposita negotia forum sortiuntur, nimirùm unicuique secundùm jus ci-*

civitatis suæ, nec adversùs hoc faciemus, aut fieri patiemur; & si quid elucidandum, aut mutandum incidet circa leges, id semper fiet adhibito consilio bonorum virorum hujus regionis, quæ omnia fide, & jurejurando nostro tactis Sacrosanctis Evangeliis promittimus per nos, & successores nostros firma, & stabilia fore, atque curaturos, ut ab aliis observentur.

Hæc eadem promissa secuti deinde Principes ad hanc diem in Imperij sui auspiciis renovarunt, & jurejurando fidem suam populo adstrinxerunt.

Quos verò pollicetur aliquis judicandos fore apud suos Iudices, & secundùm suæ civitatis jura, nec se laturum, ut id violetur; auxilium, tutelamque addixisse sine dubio intelligitur, si quis præter morem Majorum aliò in jus vocet. Nam quemadmodum Iurisconsulti dicunt eum, qui promisit *habere licere*, eorum verborum vi efficere debere, ne per quemquam omninò fiat, quo minus nobis habere liceat, *l. stipulatio ista 38. ff. de verb. obligat.* Ita qui fruituros spopondit cives suos jure quopiam, omne impedimentum à se avertendum addixisse intelligitur.

Et id quidem sufficiebat hactenùs, ne quis indigena distraheretur à foro suo quam diu apud Patrios lares, & intra fines regionis maneret. Si enim extraneus Iudex, aut litigator Brabantum è se-

è ſedibus ſuis alio in jus vocaret, impunè poterat non parere vocatus, & ſpernere Imperium vocantis.

Verùm ſi incola peregrè profectus ibi contraxiſſet, aut bona poſſideret in aliena Provincia, vel ibi repertus foret; communi, uſitatoque interdicto manus injectionis, & immiſſionis in bona, quod *arreſtum* dicimus, rapi in jus Brabantum nihil vetabat, cùm authoritas Principis uſque eò ſe non porrigeret, neque dici poſſet id promiſiſſe, quod præſtare in manu ejus non eſſet.

Supererat hæc præterea difficultas, quod cùm quædam portio Brabantiæ Romanum Imperium jure clientelari tunc agnoſceret, non videretur ſolius Ducis authoritate plena ſecuritas ſubditis data, quippe quæ derogare nequiret juriſdictioni, quàm Iudices Imperiales ratione feudalis ſubjectionis in eam regionem ſibi adſcribere poſſe videbantur.

Vt igitur pleniſsimè, quoad ejus fieri poſſet, ſubducerentur Brabanti externis judiciis, & evocationibus, duo eximia beneficia iis conceſſa ſunt, quibus tum ab omni Imperialium Iudicum poteſtate exempti eſſent, tum extra Provinciam quoque deprehenſi, domum revocandi jus haberent. V.

Primùm, quod *Bullam auream* vulgò dicimus, à Carolo IV. Romano Imperatore Ioanni Brabantiæ Duci donatum, munerandis officiis, & obsequiis decessorum ejus, quibus dubias res Imperij, ope sua, & armis sæpè stabilierant. Alterum ipsius Ducis, ne ullibi gentium extra propriam regionem Brabantus populari suo diem dicere, aut litem intendere ausit; pœnâ capitis sancitâ in eum, qui adversùs legem commiserit. Quæ privilegia ab invicem diversa, perperam à quibusdam confusa, & commixta sunt, quem errorem rerum Brabanticarum non satis gnarus inter cæteros erravit vir alioqui Summus *P. Peckius de jure sistendi cap.* 8. Inutilem etiam subtexens quæstionem, an extra fines Romani Imperij, puta in Hispania, Anglia, Gallia, Brabantus Brabanto manus posset iniicere, seu arrestare.

Rectè quidem amplectitur negantem sententiam, sed argumento rei non accommodato, quasi scilicet Cæsaris Edictum, & Bullæ aureæ vis ad eas etiam regiones pertingat, seu interpretatione extendi possit, quæ Romano Imperio tunc non parebant, cui rationi ægrè acquieverint Flandri, Batavi, aliique contrariis Principum declarationibus suffulti, & à Bulla hactenùs immunes & exempti.

Pau-

Paulò distinctiùs proindè, atque ordine hæc enarranda sunt.

Carolus ejus nominis Quartus Imperator, *Favoris sui prærogativa volens prosequi eos, qui diuturnitate laborum, & immotæ fidei constantia circa procurandos Imperij Romani honores claruerant, decrevit, ac Edicto perpetuo statuit, ne ullus Archiepiscopus, Episcopus, Princeps, Comes, Baro, Nobilis, aut cujuscumque conditionis existat, Ecclesiasticus, sive temporalis in quibuscumque causis criminalibus, realibus, aut personalibus, aliquam jurisdictionem, seu judiciariam potestatem in subditos Ducis intra districtum ipsius constitutos ad instantiam cujuscumque personæ intra, vel extra limites districtus ejusdem existentis evocando, citando, appellando, &c. exercere præsumat.* Et paulò post: *Nec aliquis Vasallus, Subditus, aut Servitor dictorum Ducis, & Successorum ipsius in quibuscumque Episcopatibus, terris, seu Dominiis Sacro subjectis Imperio, Ecclesiasticæ, & temporalis, seu cujuscumque alterius jurisdictionis existat, &c. arrestari, impignorari, seu detineri, rebus, aut corpore molestari debeat.*

Oct. Kal. August. Anno 1349.

Tom. 1. Edictorum Ant. lib. 2. tit. 2.

Quod Privilegium deinde à pluribus Rom. Imperatoribus confirmatum est, delegatâ in perpetuum Senatui Brabantiæ authoritate coërcendi omnes cujuscumque gentis ac ordinis homines in legem committentes, etiam qui Ditionis Brabantiæ non essent.

Pri-

Primùm verò editum eſt exemplum coercitionis ab Imperatore ipſo in Epiſcopum Leodienſem, qui Brabantos ad tribunal ſuum non eo ſerius evocaverat, quæ ejus acta Carolus ſolenni ſententia reſcidit 2. *Nonas April.* 1354.

Hâc porrò Imperiali ſanctione duo apparet eſſe conſtituta. Primùm, ne ullus eorum qui juriſdictione in Imperio funguntur, ſubditos Ducis Brabantiæ extra limites Provinciæ ſuæ evocare auſit. Secundùm, ne in Ditionibus quæ Imperio parent, manuum injectione in perſonas aut bona, Brabanti detineri quavis de cauſa, aut aliter in jus vocari poſſint. Evocatio Iudicibus omnibus in quos Cæſar Imperium habet, interdicitur, ſive eam poſtulet Brabantus, ſive Imperio ſubjectus, ſive alius quivis. Manus quoque iniici Brabanto cùm intra fines Imperij erit, aut diem ei dici generatim vetitum ſine perſonarum diſcrimine, ſive id tentet Brabantus, ſive quis alius, cùm Cæſar Iudices omnes in quos poteſtatem habet abſtinere ab his actibus Evocationis, prehenſionis & citationis voluerit.

Nimis igitur in arctum cogunt ſenſum aureæ Bullæ, qui hoc ſolùm vetitum volunt, ne Brabantus Brabantum ſub Imperio in jus trahere auſit: uti è contrario latiùs, quam par eſt vim

ejus

ejus extendunt, qui per eam licere non putant extra terminos Imperij Brabantum Brabanto diem dicere, cùm Cæſarea authoritas, neque Brabantos, vel eorum actus obſtringat extra Imperium: nec hanc legem dicere potuerit Iudicibus exteris eorum regnorum, quæ Majeſtatem Imperij Romani non agnoſcunt, veluti Hiſpanis, Gallis, Britannis.

Quare ſi aliud nihil impediret, non eſſet de numero vetitorum in regnis iſtis Brabantum à Brabanto judicio pulſari. Verùm ne id fieret, à Duce ſuo ſingulari beneficio obtinuerunt, quod inter ea capitula pridem relatum eſt, quæ in auſpiciis inaugurationis Principes religiosè populo ſuo promittere conſueverunt.

VI.

Blyde inkomste van Wenceslaus van den 3. Ian. 1355. in't beginsel.

Nimirùm Wenceſlaus Brabantiæ Dux die 3. Ian. 1355. invitatus, ut ait, meritis, & officiis nationis, novam legem Brabantis dixit, ne deinceps alter alterum extra fines regionis in jus vocaret, pœnâ ultimi ſupplicij, & amiſſionis bonorum indicta ei, qui fecerit. Quæ res poteſtatem Principis minimè excedit, licet de ſubditis ſtatuat in alieno territorio conſtitutis, cùm Iuriſconſulti non ambigant, leges atque mandata Principum adſtringere cives peregrè agentes, præſertim ſi nominatìm in eos concepta ſint,

l. 2. Cod. de commerciis, l. 2. Cod. de vectigal. cap. ult. x. de constitutionibus. Peckius d. cap. 8.

Verba autem eorum Capitulorum sunt: **Hebben ghezworen / ende belooft te houden eeuwelyck vast / ende ghestade / sonder breken / &c. Dat niemandt den anderen buyten s'Landts en sal moghen daghen / &c. Ende soo wie dat dede/ soude verbeuren sijn goedt ende sijn lyf** / id est, *juravimus, & promisimus perpetuò firmum, & stabile fore, ne alter alterum extra Provinciam in jus vocet: Eum qui fecerit, vita & bonis suis exuendum.*

Blyde inkomste van den Hertogh Antonis art. 14. Eum verò articulum explicatiorem, atque auctiorem deinde repetierunt subsecuti Principes, addito promisso, severitatem pœnæ se nulli unquam moderaturos, & expunctis exceptionibus paucis, quæ intuitu Ecclesiasticæ jurisdictionis initio fuerant admissæ.

VII. *Additie vande Blyde inkomste van den 26. April 1515. art.* 3. Cùm enim olim tres causarum species ad audientiam Ecclesiasticam, Leodiensis, vel Cameracensis Episcopi deduci possent, videlicet de testamentorum validitate, de pactis matrimonialibus, & rebus in pios usus donatis, seu per amortizationem subductis sæculari potestati; providerunt postea Majores nostri de his etiam speciebus, & disertè à Principe stipulati sunt

die 26. April. 1515. ne ulla ex causa ad tribunalia Ecclesiastica, municipes, vel incolæ Brabantiæ evocari possent, aut jurisdictionem vicinorum Episcoporum agnoscere cogerentur, nisi apud Delegatos eorum, qui in Brabantia residerent. Quæ nova cautio solenni Principis Sacramento firmata, ad hanc diem religiosè custoditur.

Vnde non est quod quis existimet ad civilia negotia, & sæculares Iudices tantùm pertinere juratas Principum Pactiones, quas attulimus; cùm ex his quæ jam memoravi, manifestum sit, non minùs de Ecclesiasticis causis actum fuisse, quam de civilibus; atque appareat nullum omninò casum omissum esse, quo pertingere, vel potestas, vel amicitia Principis poterat, quin exemptum esse voluerit, & in perpetuum fore juraverit à peregrinis judiciis & Imperiis.

Adeò verò cordi fuit populo Brabantico, ne etiam Ecclesiasticis evocationibus ad extraneos Iudices pertraherentur, ut speciali ac solenni conventione ad mutuum auxilium Primores Provinciæ cum populo se obstrinxerint 6. Novemb. 1486. ad avertenda decreta, & mandata omnia, quibus præter morem Majorum incolæ ad Ecclesiastica judicia vocarentur.

CAPVT SECVNDVM.

Ius Belgarum de non admittendis evocationibus extra Provinciam, reſpicit non tantùm civilem, ſed & Eccleſiaſticam, & Pontificiam juriſdictionem.

I. *Oſtenditur jusjurandum Principum de non evocandis Belgis, comprehendere etiam Pontificias evocationes.*

II. *Solenne exemplum irritæ hujuſmodi evocationis Abbatis Parcenſis in Brabantia anno 1477.*

III. *Archidux Maximilianus Pontificiæ evocationi ſe opponit, adactus, ut ait, juramento Ordinibus præſtito.*

IV. *Principes Belgij in Læto Introitu non minùs jurant Eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus.*

V. *Non excedit Principum poteſtatem hujuſmodi privilegia Clericis concedere, & tueri.*

VI. *Referuntur plura Edicta, quibus modus poſitus eſt evocationibus Romanis, & cohibita juriſdictio Eccleſiaſtica.*

VII. *Quæ dicta ſunt, confirmantur exemplis optimorum è vetuſtate Principum.*

VIII. *Quæ concernunt ordinem publicæ diſciplinæ, ſpectant ad officium Principum.*

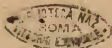
IX. *Muniti ſunt inſuper Belgæ Pontificio privilegio anni 1515.*

X. *Concilium Tridentinum cum hac cautione admiſſum eſt, ne evocationes admittantur extra Provinciam, etiam Epiſcoporum ad Pontificem.*

XI. *Occurritur contrariæ rationi.*

NE verò quempiam turbet, quod tàm generatim de Ecclesiastica authoritate, ad eum modum de non evocando extra Provinciam arctata, diximus, ut videatur etiam quæ à Romana Curia nomine Sedis Apostolicæ exercetur jurisdictio comprehendi, cujus tamen summam dignationem, atque fastigium à nemine in ordinem cogi posse, atque à communibus regulis semper intelligi exemptam, tàm Theologiæ, quàm Canonum Consulti consentiunt; paulò accuratiùs de hac re dicendum est, atque ostendendum id non tantùm pluribus sæculis constanter sic observatum; sed & ipsius Romani Pontificis privilegio disertè stabilitum, edictis deinde Principum nostrorum sæpè renovatum, æquitati etiam & Sacris Canonibus tum gentium plerarumque usui consentaneum; denique Pontificiæ authoritatis amplitudini minimè esse adversum.

Atque in primis neutiquam ambiguum est, hanc Principum nostrorum, tum supremorum Magistratuum, ac eorum qui jurisdictione I.

funguntur, quando jurejurando capitulis *Læti introitus* ſe adſtringunt mentem eſſe, ac fuiſſe ſemper, ita ſubmovere peregrina judicia; ut non minus eas, quæ authoritate Pontificia in Vrbem fiunt evocationes, faceſſere juberent, quam quæ ab aliis inferioris ordinis Iudicibus emanant, atque, ſi fas eſt dicere, non ſine gravibus cauſis horruiſſe Majòres noſtros præ cæteris Romanorum judicia, pluribus incommodis obnoxia, non obſcurè teſtatum nobis reliquerunt.

Id verò quod dixi de jurisjurandi ſententia, non poteſt evidentiùs, quàm ex rebus publicè geſtis, & ſcriptis, atque conteſtationibus Principis cum Pontifice, ſecutoque negotiorum euentu cognoſci.

II. Sixtus IV. Pontifex litteris Romæ datis die 2. Iunij Anni 1477. Theodoricum Thulden, Cœnobij Parcenſis in Brabantia Abbatem, in Vrbem evocaverat, ut de læſa authoritate Sedis Apoſtolicæ coram eo cauſam diceret.

Volumus, inquit, *& ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœnâ tibi mandamus, ut infra terminum duorum menſium à receptione præſentium computandorum noſtro conſpectui te præſentes, alioquin ſcito te privationis periculo ſubjacere. Datum Romæ*, &c.

III. Maximilianus Auſtriæ Archidux, Belgij tunc Prin-

Princeps, deinde Romanorum Imperator, eâ re cognitâ, litteris Abbatem monet 23. Novemb. 1478. ne Pontificiæ evocationi morem gerat, *Vobis*, inquit, *districtè præcipimus, & mandamus, ne eam ob causam extra Patrias nostras vos absentetis, imò statim visis præsentibus ad nos veniatis.*

Ad Pontificem verò eâdem die litteras dat, & civilibus verbis citationi intercedit, addens: *Si denique vestra Sanctitas causam cognoscere cupit, eam, ut committat alicui in his partibus Prælato, viro probo, partibus non suspecto*, &c. *Nec ut secus agatur facilè ferre potero.* Cumque nihilominùs perseveraret in sententia Pontifex, alteras ad eum scripsit Archidux, submissas quidem, & civiles, sed acrimoniã tinctas. *Si Abbas*, inquit, *cujuspiam delicti reus animadversione quâlibet dignus existimetur, non adversabor quin Apostolicæ Sedis honoris ratio in hoc habeatur, dummodo Iudice in partibus dato idoneo, & neutrali, id juris ordine compertum sit. Quod profectò sic æquum sustineo, ut frustra secus aliquid à me exigatur adjuvante Domino Deo.*

Aliquantò placatior deinde redditus Pontifex, cùm causæ discussionem delegasset Præposito Ecclesiæ S. Ioannis in Vrbe Trajectensi ad Rhenum, isque Abbati diem dixisset ad respondendum in Diœcesi sua; quia sic rursum impingebatur in Brabantorum jurata Privilegia, qui in-

intra fines Provinciæ ſuæ omninò judicandi ſunt, Maximilianus, *qui honoris & fidei prodigum ſe nunquam futurum*, Pontifici ante reſcripſerat, ad Præpoſitum epiſtolam miſit in hanc ſententiam. *Intelligimus vos virtute certæ commiſſionis Venerabilem Patrem Theodoricum Abbatem Monaſterij noſtri Parcenſis coram vobis in cauſam traxiſſe Procuratori cuidam Apoſtolicæ Sedis Fiſcali ad hoc, ut dicitur, deputato, ſuper certis articulis reſponſurum. Unde revera miramur plurimùm*, &c. Et paulò pòſt, *Verùm quia is modus agendi nobis, & ſubditis noſtris gravis admodùm eſt, & intolerabilis*, AC APERTE CONTRARIVS PVBLICO STATVTO, ET PRIVILEGIO, QVO FIDELIBVS NOSTRIS, POPVLO, ET STATIBVS DVCATVS NOSTRI BRABANTIÆ IVREIVRANDO PROMISIMVS NON SINERE QVEMVIS EX EIS EXTRA DVCATVM IPSVM AD IVDICIVM EVOCARI, *quo minus fruſtratoriis vexetur moleſtiis, & expenſis, cùm intus non deſint, qui expeditam adminiſtrent juſtitiam, vos seriosè requirimus, ut eum Iudici competenti relinquas judicandum, quod ſi ſecus fieret, id nobis ingratiſſimum eſſet, & opportuno remedio reſelleremus cooperante Domino Deo*, &c.

Apparet jam illo ævo priuſquam Pontificio ullo Privilegio de non evocando muniremur, quod

quod anno 1515. Leo Pontifex Primus ſanxit, jure domeſtico tutos fuiſſe Brabantos adversùs exterorum Iudicum evocationes, neque vel tunc authoritate Pontificiâ quempiam etiam Prælatum extra Provinciam citare potuiſſe, idque *jurejurando* Principum, quod *populo & Statibus præſtant* comprehendi diſertè Maximilianus profitetur.

Quidni verò Ordo Eccleſiaſticus comprehenderetur, qui primum locum in conventu publico Provinciæ tenet, & potiorem Reipublicæ Tribum repræſentat, quando pollicitationibus Læti introitus Princeps adſtringitur? Ternis quippe partibus conſtat Ordo totus cui juratur, cuique Privilegia, & inſtituta confirmantur, atque ſunt *Prælati, Proceres, miſſiſq; potentibus Vrbes.* Leges generales populo, & Clero utiles, & ad genium nationis formatas ſemper intellectum eſt utriſque pariter prodeſſe, & ubi occaſio fert, utroſque iis uti vidimus, & ad hoc auxilium non minus Eccleſiaſticos proclamare, quam laicos quotidiana exempla oſtendunt. IV.

Non admirabitur verò, niſi rerum noſtrarum ignarus, à poteſtate civili modum aliquem ingenio gentis aptum, præſtitutum eſſe Eccleſiaſticæ juriſdictionis exercitio, cùm conſtet ab omni V.

ævo id à Principibus noſtris factitatum; quorum officio ſemper exiſtimatum eſt incumbere, ne contra Privilegia, aut inveteratos mores exæſtuaret externa ulla poteſtas, & pacem tranquillitatemque Reipublicæ interpellaret.

Hoc non eſt ipſam poteſtatem Eccleſiaſticam minuere, ſed exercitium ejus cohibere intra terminos rationis, ne publicam quietem lædat, & intercedere iniquis, & exorbitantibus decretis Romanæ Curiæ; quod officium *interceſſionis* rectè præſtari etiam ab eo qui directam aut legiſlativam authoritatem in Eccleſia non habet, oſtendi poteſt exemplo non inepto, licet è profana vetuſtate petito, ſcilicet Tribunorum Plebis in Romana Republica, qui etſi jus condendæ legis olim non haberent, atque adeò nec curiam ingredi poſſent cùm de ea roganda deliberabatur; tamen decreta à Patribus ſcripta recognoſcebant, & ſi videbantur Reipublicæ damnoſa, rata eſſe non ſinebant, idque genus officij ſolenni vocabulo Veteres *interceſſionem*, vel *auxilium* vocabant. Frequens mentio eſt apud Livium, Tribunorum intercedentium Senatus-conſultis, & auxilium præbentium civibus adversùs leges, & Prætorum juſſa, de qua re latiùs *Briſſonius de formulis lib.* 2. Hoc verò eſt illud vocabulum *interceſſionis*,

quod

quod cùm ingeminarent ſubinde in Tridentina Synodo Principum Legati, decretis quibuſdam ſe opponentes quæ exiſtimabant condi in damnum civilis poteſtatis, turbabantur Patrum nonnulli, priſcæ hujus formulæ ignari, atque alter alterum percunctabatur pro quo demum fieret interceſſio, ſeu ut ipſi interpretabantur ſupplicatio.

Eodem verò reipſa recidit, quod Theologi quidam ad Principes aiunt pertinere impedire injuſtas Eccleſiaſticorum uſurpationes, quæ facti & violentiæ ſpeciem habent non *juriſdictionaliter*, vel *authoritativè*, ſed *impeditivè*, *& per modum defenſionis*. Caietanus de author. Papæ cap. 27. P. Victoria, Sylveſter, aliiq́ue relati à Duvallio de authoritate Pontif parte 2. quæſt. 9.

Arnold. Ferrerius in apologia quam pro oratione ſua habita in Cõcilio ſcripſit Anno 1563.

Quibus accedat Ioannes Pariſienſis, Dominicani Ordinis Doctor, in tractatu de poteſtate Regia & Papali cap. 21. qui ait, *Licitum eſt Principi abuſum gladij ſpiritualis repellere eo modo quo poteſt, etiam per gladium materialem, præcipuè ubi uſus gladij ſpiritualis vergit in malum Reipublicæ, cujus cura Regi incumbit, aliter enim ſine cauſa gladium portaret.*

Non ſunt igitur ambitioſa, vel incompetentia Principum Edicta, quibus proſpectum eſt adversùs Romanæ Curiæ evocationes, decre-

ta, judicia, ſententias & executiones, quibus ſubinde Belgas turbari, diſtrahi, evocari contingebat, quæ operæ pretium erit brevibus recenſere.

VI. Anno 1447. die 3. Ian. Philippus Burgundiæ, & Belgij Princeps, ut generali remedio occurreret incommodis, quæ Eccleſiaſticis Mandatis, & Citatoriis libellis patiebantur incolæ, Edicto perpetuo vetuit, ne quis in Brabantiam inferret, aut ſubditis ſuis inſinuaret ullas citationes, monitiones, ſententias, aliave Decreta à tribunalibus Eccleſiaſticis elicita, niſi prius à Iuridicis, & Magiſtratibus locorum examinata, & aſſenſu eorum munita forent, pœnâ exilij perpetui indictâ iis, qui id facerent. Quod non tam de novo conſtituere ſe ait, quam in uſum revocare vetus Patriæ inſtitutum aliquandiu intermiſſum.

Circa Annum 1480. cum occaſione beneficiorum Eccleſiaſticorum, quæ in Curia Romana cõnferebantur, inſanum in modum Belgæ litibus agitarentur, ære exhaurirentur, cenſuris, monitoriis, evocationibus extra patriam vexarentur, providerunt oportunis remediis Optimi
Edicto. 12. Sept. 1485. Principum Maximilianus, & Philippus, & cùm primùm ſimpliciter è Ditionibus ſuis eliminaſſet cuncta hoc genus reſcripta, coercitis Laicis pa-

pariter & Clericis, qui impetrarent & inferrent, bonorum prehensione, aliisque gravibus pœnis, his verbis: *En deffendant à toutes persones, tant d'Eglise, que autres, qu'ils n'apportent, admettent semblables provisions*, &c. *à sçavoir les gens d'Eglise par la prinse, & mise en nostre main de leur temporel.*

Deinde Philippus Archidux die 20. Maij denuò questus de malis artibus, & insidiosis clausulis curialium quas sub nomine Bancquariarum cautionum, aliisque monstrosis nominibus proponebant, ut hominum simplicitati illuderent, unde eveniebat miseros in prima instantia in Vrbem extrahi, seu ut ipse loquitur: *Dont furent aulcuns adjournez hors de nos Pays en premiere instance contre les droicts, haulteurs, prerogatives, franchises, & libertez de nous, & de nosdicts Pays*, Rem tandem ita moderatus est, ut nollet deinceps, nisi consulto, & annuente Supremo Consilio suo, rescripta ulla beneficialia, processus, sententias, litteras executorias in has regiones inferri; sancitis gravibus pœnis, tàm adversùs Ecclesiastici ordinis homines, quàm profanos. Disceptationes verò beneficiales ita partitus est, ut Provincialibus Conciliis suis adscriberet judicia possessoria: locorum verò Ordinariis causas petitorias primæ instantiæ.

Edicto. 20. Maij 1495.

Injecto etiam freno appellationibus ad Romanam Curiam, quæ per id ævi primas quoque instantias frequenter intersecabant, mandavit; ut illæ judicibus Provincialibus deinceps decidendæ delegarentur.

Denique cùm inter publicas populi sui perturbationes, & hanc recensuisset, *Que quelques uns faisoient en vertu des rescripts par eulx obtenuz en la Cour de Rome, attraire, & citer en premiere instance aulcuns pourveuz*, &c. Et paulò post, *A cause dequoy nos subjectz, se treuvent legerement, & à petite occasion admonestez, & attraitz hors de nos Pays, & innodés des censures, & autres peines Ecclesiastiques*, &c. Constituit, *Que nul pour raison desdicts benefices estant en nosdits Pays, n'attraye nos subjects, n'y aultres y residens par vertu desdictes Bulles, & rescripts de Cour de Rome*, &c.

Sub idem tempus Incolis Flandriæ speciali etiam Edicto prospectum est adversùs peregrina judicia, & evocationes extra Provinciam. Cùm enim questi essent incolæ, *Que des subjectz, & inhabitans du Pays contre leur privileges, usances, & coustumes à leurs grans fraiz & despens, estoient journelement adjournez, & attraitz en premiere instance hors dudit Pays.*

Vol. 1. Gand. lib. 1. rub. 5. Pristina Edicta revocavit Belgij tunc pro *Archiduce* Legatus Engelbertus Nassovius, atque ge-

generatìm constituit 28. Octob. 1494. ne quidquam peregrè allatum deinceps executioni mandari posset in Provincia ista, nisi ipsius Concilij Flandrensis litteris, & assensu munitum, in hæc verba. *Avons ordonné, que nulles Lettres, Mandemens, ou Provisions obtenuz hors ledit Pays de Flandres ne se mettront à execution, sans sur iceux Lettres, Mandemens, ou Provisions, avoir nos lettres d'attaches ou de la Chambre du Conseil en Flandres.*

Generalem rursùm sanctionem sæculo proximo emisit Philippus Hispaniarum, & Belgij Princeps, ne quidquam Româ profectum executionem in Belgio obtineret, nisi Placito firmatum, vel Sanctioris, vel Brabantiæ Concilij: cujusmodi mandato satis quoque tuti sumus adversùs Romanas evocationes, & ea omnia, quæ receptos mores nostros possent lædere: cùm Placito Regio firmandum nunquam sit à Consiliariis, rescriptum ullum quo Romæ aut alibi extra Provinciam dies dicetur homini Belgæ. *Anno* 1574.

Hæc in causis beneficialibus natis ex rescriptis Romanis, atque inter Clericos, hoc est in rebus maximè Ecclesiasticis, non tantùm primæ, sed ulterioris instantiæ, à Principibus nostris ita constituta, tam firmiter hodie custodiuntur, ut nemini in mentem veniat de eo controversiam movere.

Si

VII. Si tamen quærat aliquis unde hæc authoritas Principibus ſæcularibus ſit, ſtatuendi de juriſdictione, & judiciis Eccleſiaſticis, atque circumſcribendi terminis, quos dixi, Pontificiam poteſtatem, quæ non ab hominibus, ſed à Deo, Eccleſiæ, & Apoſtolicæ Sedi donata eſt? tum quomodo Edicta, quæ attulimus pœnam exilij, & capionis bonorum in Clericos ſanxerint, ſine violatione Eccleſiaſticæ immunitatis?

Præter id quod ſupra de officio interceſsionis adversùs oppreſsiones dictum eſt, tueri optimè factum poſſumus exemplo religioſiſſimorum Principum omnis ævi, qui & plura & graviora circa diſciplinam atque negotia Eccleſiaſtica ſine contradictione, atque adeò cum aſſenſu Pontificum, & Synodorum univerſalium conſtituerunt.

Acta primorum Conciliorum plena ſunt mandatis, cognitionibus, ſententiis Imperatorum, quibus pacem Eccleſiarum, concordiam Epiſcoporum, æquabilitatem, atque ordinem in cœtu Eccleſiaſtico authoritate ſuâ ſtabiliebant, aut turbatam reſtituebant. Baſſianus Epheſi Epiſcopus in Calcedonenſi Synodo Act. 11. Marciani auxilium ita implorat. *Omnis ſalus violentiam patientium veſtra tranquillitas eſt, præcipuè autem Sa-*

Sacerdotum Christi, quapropter & ego ad has preces veni. Act. 13. Eunomius Nicodemiæ Antistes similiter tutelam ejus exposcit, hoc exordio usus: *Deus vobis regnum & omnium rerum imperium, ut omnes gubernetis ad salutem orbis, & pacem Ecclesiarum, justè donavit.*

Plures in eadem Synodo Præsulum contentiones authoritate ejusdem Imperatoris sopitæ sunt, qui demum tribus Edictis Canones omnes confirmavit pœnis disertè in Clericos quoque contumaces & inquietos constitutis exilij, & confiscationis bonorum, quæ sunt ipsæ illæ pœnæ Edictorum Regiorum quæ ante adduximus.

Ad Synodum Tyriam Constantinus Dionysium virum Consularem misit, ut rerum gerendarum admoneret Episcopos, *atque animadversor esset, & custos conservandæ æquabilitatis & ordinis.* Tituli Codicis Iustinianei *de summa Trinitate*, *de Episcopis*, *& Clericis* referti sunt constitutionibus Imperatorum, Constantini, Anastasij, Arcadij, Honorij, Gratiani, Theodosij, utriusque Leonis, Iustiniani, quibus de jurisdictione, seu audientia Episcopali, de Clericis, Ecclesiis, earumque bonis, atque aliis ordinem Ecclesiasticum spectantibus, multa salubriter sancita, & ab Ecclesia olim placidè admissa sunt, cùm nondum tanta ambitio invaluisset.

Epist. Constantini apud Baron. 334. num. 9.

In notis ad Procopij anecdota. Omitto Novellas Constitutiones Iustiniani, quas etsi Nicolaus Alemannus, ut ambitiosas, & incompetentes traducat, quod varia de rebus, & personis Ecclesiasticis constituant; constat olim ab Ecclesia receptas fuisse, & in judiciis Ecclesiasticis admissas, teste Hincmaro in Opusculo cap. 17. & Ivone epist. 280.

Carolus Magnus in Capitulari Aquisgranensi Anno 789. post seriam Episcoporum monitionem, addit: *Quapropter & nostros ad vos missos direximus, qui ex nostri nominis authoritate unà vobiscum corrigerent quæ corrigenda essent.* Ludovicus Pius in Capitulari suo Anno 823. *Quoniam*, inquit, *complacuit Divinæ Providentiæ nostram mediocritatem ad hoc constituere, ut Sanctæ suæ Ecclesiæ, & regni hujus curam gereremus.* Hos verò Principes tantùm abest, ut Ecclesia eam ob causam reprehenderit, ut inter bonos & benè de se meritos semper habuerit, & ut quibusdam placet inter Divos etiam retulerit.

VIII. Nimirùm ea quæ pertinent ad externam disciplinam, ordinem, atque tranquillitatem Ecclesiæ, quæ plurimùm à jurisdictionis usu ac exercitio pendet, Principum solicitudine semper procurata sunt, ut Respublica etiam hac in parte pacata esset, & composita secundùm ingenium populi, secundùm inveteratos mores cujusque loci,

loci, ne Ecclesia quæ membrum ejus est, à communibus institutis dissidens, æquabilitatem ejus turbaret & pacem.

Ad Anastasium Imperatorem scribens Gelasius Papa, id brevibus complexus est; *Quantùm ad ordinem pertinet publicæ disciplinæ, cognoscentes Imperium tibi supernâ dispositione collatum, legibus tuis ipsi quoque parent religionis Antistites.* ***Gelasius Papa I. Epist. 8. ad Anastasium Imperatorem.***

Generale est, & ad ordinem publicæ disciplinæ pertinet, privilegium, ut domi, & apud forum suum Belga judicetur: Clericis, & Laicis materia & commoditas communis est: ab omni vetustate uterque ordo hoc jus tenaciter coluit, retinuitque: turbari quietem publicam cum laribus suis extrahuntur incolæ, experimẽtis compertum & evocationibus omni ope obviam semper itum est. Proinde ad officium spectat Principum, communes & inveteratas leges in re communi utrique ordini scriptas & utiles tueri, & si subreptitiis Decretis, ac usurpationibus impetantur, uti contra violentiam *auxilium* impertiri, & *intercedere.* Neque aliud præstant Edicta quæ memoravimus, quæ non est ideo ut quis culpet ut ambitiosa.

Et his quidem rationibus, etsi Principum nostrorum leges satis validæ videri poterant ad sub- IX.

movenda peregrina judicia, præſertim Brabantis, munitis inſuper non tantùm juratis Principum Pactionibus, ſed & immemoriali uſu, qui vim Apoſtolici privilegij quoque obtinet, ut magiſtri juris conſentiunt; placuit tamen ut tantò firmius foret privilegium, & à Curialium machinationibus immune, atque ut Iuſtinianus loquitur, *ut ex ſacerdotali, & civili virtute cuſtodiretur. Novella* 58. Sacræ authoritatis adminiculum, & oraculum adhiberi.

Itaque Leo Pontifex, ejus nominis X. 3. Non. Iulij 1515. *Vt indemnitatibus, indebitis vexationibus Belgarum, ſalubriter provideret, prout perſonarum, & locorum, ac aliis qualitatibus conſideratis conſpiciebat in Domino ſalubriter expedire, ſtatuit, & ordinavit, quod vaſalli, & ſubditi Caroli Archiducis tam Laici, quàm Clerici ſæculares, & regulares pro quibuſcumque cauſis forum Eccleſiaſticum quomodolibet concernentibus, quarumcumque litterarum Apoſtolicarum prætextu, extra loça Archiduci Carolo ſubjecta in prima inſtantia citari, aut quomodolibet ad judicium convocari non poſſint, ſed in partibuș illis in prima inſtantia cognoſcantur*, &c.

X. Nemo ignorat quantum momentum ſit in idem conſentientis utriuſque ſupremæ poteſtatis. Hilarius Papa ad Epiſcopos Galliæ ſcribit, *Convelli non poſſe, quæ & ſacerdotali Eccleſiaſtica præceptio-*

Hilarius Papa Epiſt. 11.

tio-

tione fulcirentur, *& Regia.* Vt non sine causa Majores nostri intercesserint contrariis Decretis Concilij Tridentini, quibus negotia quædam cognitioni Romani Pontificis in prima instantia permittebantur, justâ scilicet interpretatione eximentes à vi generalium constitutionum, ea quæ specialibus consuetudinibus, & privilegiis aliter in certis Provinciis pridem essent introducta, cùm eam interpretandi normam etiam Pontifex sibi probari ostendat, *cap.* 1. *de constitut. in* 6.

Dicti Concilij sess. 13. cap. 8. Satuitur, *ut causæ Episcoporum, cùm pro criminis objecti qualitate comparere debebunt, coram Pontifice Maximo referantur, ac per ipsum terminentur.*

Consultus Brabantiæ Supremus Senatus ante Concilij publicationem, ut annotaret, & suggereret Regi ea Capita, atque Decreta morum, quæ inveteratis consuetudinibus, privilegiis, & juribus regionis existimaret adversari, de eo quod retuli capite censuit his verbis. *Il semble qu'on pourroit traire les subjects hors du Pays, ce que seroit directement contre l'indult des Saincts Papes Leon, & Clement, & aussi contre les ordonnances de Sa Majesté, & de ses Tres-illustres, & Tres-catoliques Predecesseurs, lesquels indults ne sont accordez, ny ordonnances faites sans grande & pregnante cause.*

Apparet hinc rursus existimasse Senatores Regios rerum nostratium apprimè consultos viros, non tantùm Pontificio privilegio, sed Principum authoritate, & legibus indigenis satis cautum esse incolis, etiam Prælatis, & Episcopis, ne ad Tribunal Pontificum ex causa quoque criminis in jus vocari possent, de qua re decreto isto statuitur.

Studiosè repetitur eadem hæc cautio his omnibus locis, quibus ex verborum generalitate præjudicium aliquod privilegio de non evocando incolis inferri posse videbatur.

Sessione 22. cap. 5. Quod statuitur in concedendis dispensationibus causæ cognitionem esse adhibendam, moderantur his verbis Brabantini Consiliarij, *Les subjects ne peuvent estre tirez hors du Pays, comme dessus.*

Sessione 24. cap. 5. Causæ quædam graviores Episcoporum judicio Sedis Apostolicæ reservantur, monent verò rursus Brabanti, *Que le Roy pourroit garder son anchien droict & authorité, pour la seurté & tranquillité de son Pays.*

Sessione 25. de reformat. cap. 10. Statuit Synodus, designandos esse in quaque Diœcesi Iudices aliquot Synodales, quibus causæ à Sede Apostolica delegari possint: metuunt hic iterùm Bra-

Brabanti juri ſuo, quod tantoperè retinere cupiunt, notantque: *L'on pourroit tirer les ſubjects hors du Pays*, Nimirùm quia Diœceſis alicubi extra Provinciam excurrit.

Quæ verò à Conciliis ſingularum Provinciarum ſuggeſta ſunt Regi, capita morum, & privilegiorum Belgicorum quibus nova Decreta Tridentina derogare videbantur, ea Belgij Gubernatrix Anno 1565. ſpeciali Regis juſſu litteris datis ad Epiſcopos, & Magiſtratus Belgij, declaravit, integra & illæſa cuique Provinciæ permãſura, non obſtante generali Concilij promulgatione, his verbis: *Aux quels droicts Sadite Majesté n'entend eſtre derogué par ledict Sainct Concile, non point en intention de contrevenir audict Concile, mais pour tant mieux l'effectuer, & le mettre à deüe execution, ſelon la qualité & nature d'un chaſcun Pays & Province, à laquelle l'execution doit eſtre accommodée.*

Nimirùm, non lædit authoritatem Eccleſiaſticam, ſeu Conciliorum, ſeu Pontificum diverſa variis in locis conſuetudo, quæ nihil contra fidem, aut bonos mores uſurpat. Benè Abbas Cluniacenſis lib. 1. epiſt.2. *Sunt innumerabiles, & diverſiſſimæ diverſarum Eccleſiarum ad unam Catholicam pertinentium conſuetudines, ut penè tanta ſit varietas, quanta multiplicitas Eccleſiarum, ſed non damnat aliquem diverſa in-*

diversa institutio, quæ & veræ fidei inservit, & caritatis compaginem non dissolvit.

XI. Si quis hæc convellere nitatur ex Decretalium regulis aut Scholasticorum traditionibus, quæ dictant non valere consuetudines, aut usurpationes Laicorum etiam immemoriales quibus violatur, aut convellitur Ecclesiæ libertas, *Cap. Clerici x. de judiciis cap. cum terra x. de electione cap. cum inter, cap. ad nostram x. de consuetudine.* Non deest huic nodo, quod ex eodem etiam armentario reponamus: non posse quidem consuetudine, aut præscriptione libertatem, vel potestatem Ecclesiasticam in totum aboleri, posse tamen in quibusdam articulis ei derogari, præsertim consuetudine quadam mixta, quæ ex Laicorum, & Clericorum consensu exsurgat, cujusmodi est ea quæ conjunctim utrique ordini jus peperit, non parendi Imperiis, quæ extra Provinciam exercentur, & aliò incolas vocant, atque ita ex hac difficultate *Covarruvias* se expedit *pract. quæst. cap. 7. num. 5.*

Sed necesse non est in hanc disputationem cum Doctoribus quibusdam descendere, quando ut jam vidimus, non solâ consuetudine, usu immemoriali, aut Principum concessione, sed & Pontificio privilegio hac in parte munimur: neque

neque res de qua agimus hujusmodi sit, ut Ecclesiasticam potestatem lædat, sed redigat solùm ad terminos rationis, æquitatis, & veterum Canonum, uti infra dicendum est.

Mansit igitur Belgis inconcussum jus vetus de non evocando extra Provinciam, etiam post Concilij Tridentini promulgationem, non admissis etiam exceptionibus illis, quæ ex Decretis quibusdam secundùm verborum generalitatem manare videbantur. Quod si quis nobis, aut Majoribus nostris quasi domesticis testibus non accredat, fidem habeat homini Italo, & Historico fido Guicciardino, qui in Belgij descriptione ita refert. *Il Pontifice per qual si voglia pretensione, o correttione non puo chiamare persona, ne Prelati ne Laici fuori del Paese, onde è necessario que mandi o deputi qua Commissarij per vedere & intendere la causa pretẽduta.* XII.

Ad Gallos etiam hujus rei notitia pervenit, ejusque meminit Chopin. lib. 2. de sacra politia cap. 4. n. 8. his verbis. *In Belgicis Hispani Regis ditionibus usu receptum est abs pacto convento inter Regem, & Pontificem, ne causæ Ecclesiasticæ alibi, quam in patriis litigatorum finibus dirimantur*, &c. Et addit, *Concilium Tridentinum publicatum esse in Belgio, salvis nominatim, ac reservatis Principi, ejusq; Clientibus privilegiis suis omnibus.* Mentionem etiam facit Erasmus à

Chokier, in tractatu de jurisdictione in exemptos tomo 2. in Scholiis ad Constitutionem Leonis decimi An. 1515.

XIII. Dubitationem verò omnem diluit declaratio, seu responsum Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum 23. Iunij Anno 1615. Alberto Archiduci Belgij Principi super hac re redditum, quod integrum hic transcribere operæ pretium visum est cum ipsa Archiducis propositione, quæ & illud confirmat quod Chopinus supponit pactis inter Pontificem, & Regem id jus aliquando confirmatum fuisse. Propositio his verbis concepta est.

Cùm in Burgundiæ, Brabantiæ, & Flandriæ, ac aliis Belgij partibus Dominio Alberti Archiducis Austriæ subjectis inter alia Archiepiscoporum, & Episcoporum Synodalia statuta ex immemorialibus consuetudinibus, Concordatis, & Privilegiis notoriis earundem partium huc usque in viridi tentum, & observatum sit omnium incolarum coram exteris Iudicibus nullatenus evocabilium, causas præsertim appellatorias Iudicibus Synodalibus Patriæ dumtaxat committi, & nihilominus inter alias Nuntiorum Apostolicorum Belgij facultates insertum asseratur indultum easdem causas generaliter committendi, & cognoscendi, ideò per Philippum Masium, pro eodem Alberto hic residentem, quæritur an per dictas facultates Nuntiorum Apostolicorum

hic

hic annexas, poßit dictis Statutis, & Privilegiis aliquatenus derogatum censeri juxta cap. 20. sess. 24. de reformat.

Est verò responsum Propositioni in hanc sententiam.

Sacra congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, facto prius verbo cum S.^{mo} D.N. Paulo PP. V. *Respondit S.^{mi} & Patrum dicti Concilij intentionem non fuisse, nec esse Statutis & Privilegiis hujusmodi derogare: firma tamen, ac aliàs in reliquis illæsa permanente dicti Capituli* 20. *Sess.* 24. *dispositione. Romæ* 23. *Iuny* 1615. *Signatum S. Cardinalis Lancelottus dictæ congregationis Præfectus.*

Cùm indè eluceat mentem Sacri Concilij neutiquam esse generalibus verbis Decretorum derogare Belgarum Statutis specialibus, aut immemoriali consuetudini de non evocando; quidquid aliis Sessionibus, aut capitibus statutum est de causis quibusdam, coram Summo Pontifice, aut Iudicibus Apostolicis tractandis, id eadem ratione apud nos exceptionem, aut potiùs interpretationem patietur. Eoque jure nos hactenùs firmiter uti, nec passura unquam Tribunalia Regia, ut consuetudo isthæc in discrimen adducatur Sedis Apostolicæ nuper Internuntius Paulus Stravius, litteris suis die 23. Iunij 1640. datis Cardinalem Barberinum admonuit his verbis. XIV.

Eminentissimo, & Rev.mo Sig.re Godono queste Provinciæ d'un Privilegio osservato esatamente da tempo immemorabile che li habitanti di quelle non possino per qual si voglia causa, & in qualcunque instanza essere evocati in giudicio avanti altri Tribunali che quelli del proprio Payse, non trovandose tra le decisioni di cotesta Rota esser stata mai cognosciuta da quel Tribunale alcuna causa delli subditi delle medesime Provinciæ, & per che da alcune settimane in qua la signatura di giusticia ha commessa (per quanto intendo) in Rota la lite che pende tra Monsig.re Vescovo di Gante, & le Monache Brigittine del Monasterio di Termonda, ho stimato essere il debito mio di rappresentare cio reverentemente à V. E. con supplicarla che si compiaccia di ordinare quanto prima alla medesima Rota che non s'ingerisca in modo alcuno nella cognitione di detta causa, con farla rimettere conforme il solito à qualche Giudice in partibus, *essendo io certo & sicuro che altrimente questo Consiglio Regio cassara, & annullara senza alcun dubio tutto quello che dal istessa Rota verra in questo negotio risoluto & determinato, con poca reputatione della S.ta Sede, & del medesimo Tribunale.*

CAPUT TERTIUM.

Ostenditur hoc jus de non adeundo Romano foro consentaneum esse veteribus Ecclesiæ Canonibus; agnitum quoque & sancitum à Rom. Pontificibus, ratione denique & illustribus exemplis niti.

I. *Sensus Privilegij Belgici est, ut per Delegatum in Provincia cognoscat Pontifex.*

II. *Nicæna Synodus statuit negotia in quibus locis orta sunt, finienda esse, & admitti Pontificiam tantùm delegationem in Provincia.*

III. *Adrianus Primus Papa idem Canonibus suis sanxit, maximè circa Episcoporum accusationes.*

IV. *Quis sensus clausulæ Canonibus quibusdam insertæ,* Salva Sedis Romanæ reverentia?

V. *Belgicæ Ecclesiæ turbari in jure isto nequeunt ex vi Nicænæ Synodi, quæ inveterata Privilegia omnibus Ecclesiis mandat servari.*

VI. *Habitum semper irritum, & nullum, quod fieret contra Nicænos Canones.*

VII. *Etiam Pontifices volunt viribus carere contra Canones istos elicita.*

VIII. *Id non esse dedecori S. Sedi.*

IX. *Celebre exemplum rejectæ evocationis Romanæ in causa Laudunensis Episcopi Anno 871.*

X. *Iniquum, imò contra jus naturæ, Romæ accusationem institui in prima instantia contra Belgam.*

XI. *Alia exempla ubi Pontificiis evocationibus obviam itum est.*

XII. *Variæ formæ, quibus se adversùs evocationes tutati sunt Episcopi.*

XIII. *Ostenditur Pontifices olim per Delegatos Iudices in Provinciis judicasse.*

XIV. *Singulariter id æquum, & observatum est in Regionibus procul ab Urbe dissitis.*

XV. *In causis criminalibus, id Canones, & Pontifices speciatim inculcant.*

I. NON istud agitur, neque hic sensus Privilegij Belgici est, ut Belgæ exemptos reddere se studeant à suprema Sedis Apostolicæ jurisdictione, quam per universum orbem terrarum à fidelibus semper agnitam fuisse, nemo inficias potest ire. Provocationes à sententiis Ordinariorum ad Romanum Pontificem quotidie sine difficultate admittuntur: viget non minùs apud nos, quam alias gentes illud D. Bernardi ad Eugenium Papam *appellatur de toto mundo ad te id quidem in testimonium singularis primatus tui.* Non recusamus etiam, ut de causis Episcoporum, præsertim in gravioribus cognoscat Pontifex; agnoscimus rursus hoc Bernardi ad eundem Eugenium, *Nonne si causa exstiterit, tu Episcopo cælum claudere, tu ipsum ab Episcopatu deponere etiam, & tradere Satanæ potes?* Sine hæsitatione Antistites nostri dicturi sunt, quod olim Hincmarus Remensis Archiepiscopus, cujus tunc authoritas in Bel-

Lib. 3. de considerat. cap. 2.

Lib. 2. de consid. cap. 8.

Belgicam ſe diffundebat, iis præivit. *Omnes ſcimus noſtras Eccleſias ſubditas eſſe Romanæ, & nos Epiſcopos in Primatu Petri ſubditos eſſe Romano Pontifici, & ob id ſalvâ fide quæ in Eccleſia ſemper viguit, & Domino cooperante florebit, nobis eſt veſtræ Apoſtolicæ authoritati obediendum.* Hoc tantum pertenditur, ut cum de appellatione, vel de Epiſcoporum cauſis à Sede Apoſtolica cognoſcendum eſt, judicium per Delegatos in partibus, ſeu in Provincia exerceatur, qui ſi negotij gravitas ita poſtulare videbitur; ad ejus cognitionem rem referre non prohibentur, priuſquam controverſiam ſententiâ ſuâ dirimant. Aliud eſt, inquit, *Chopin. de ſacra Politia lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 8. Romanam Sedem agnoſcere ſuperiorem, aliud Romanum forum adire teneri. Monaſteriorum, & Eccleſiarum exemptiones hanc ſemper habuerunt interpretationem, ut licet proximè Romano Pontifici ſubeſſent, non tamen in Vrbe forum ſortirentur, ſed ex Pontificio reſcripto apud Patrios, & Provinciales Iudices cauſas ſuas diſceptarent, *Chopin. d. loco.*

Flodoard. lib. 3. *cap.* 13.

Adeò verò non læditur delegatione Iudicum in Provincia, illius Sedis authoritas; ut ab hac moderatione potiſſimùm æquitas, lenitaſque ejus, in cujus ſpiritu cuncta facienda eſſe monet Apoſtolus, commendetur, quod cùm in omnibus II.

ne-

eas quidem ad Romanum Pontificem fieri posse decernit; sed ita ut det Iudices, eos, qui in proxima Provincia sunt, vel ut à latere suo aliquos mittat, cap. 7. *Et hoc placuit*, inquit Synodus, *ut si Episcopus accusatus fuerit, & omnes judicaverint congregati Episcopi regionis ipsius, & de gradu suo eum dejecerint, si appellaverit qui dejectus videtur, & confugerit ad Beatissimum Romanæ Ecclesiæ Episcopum, & voluerit se audiri: si justum putaverit ut renovetur examen, scribere his Episcopis dignetur Romanus Episcopus, qui in finitima, & propinqua altera Provincia sunt, ut ipsi diligenter omnia requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quod si is qui rogat causam suam iterùm audiri deprecatione sua moverit Episcopum Romanum, ut de latere suo Presbyteros mittat, erit in potestate ipsius quid velit, & quid æstimet. Et si decreverit mittendos esse, qui præsentes cum Episcopis judicent, ut habeant etiam authoritatem personæ illius à quo destinati sunt, erit in ejus arbitrio. Si verò crediderit, sufficere Episcopos Comprovinciales, ut negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo Concilio suo judicaverit.* Tomo 1. Concil. in Concil. Sardicensi.

Hoc ipsum verò quod inter capita Sardicensis Concilij refertur, alibi, ut in commonitorio Zozimi Papæ, quod insertum est cap. 3. Concilij 6. Carthaginensis, totidem verbis expressum Concilio Nicœno tribuitur.

 Tan-

Tantùm abest, ut secundùm eos Canones in prima accusationis instantia Episcopus causam dicere cogeretur in Vrbe; ut nec in appellatorio judicio aliud quam Iudices dandi, aut mittendi licentia admissa sit, idque ex proxima Provincia, quando jam omnes judicaverant, qui in eadem Provincia erant, vel si id censuerit Romanus Episcopus, Presbyteros ex suo latere eo destinet. Quamquam hoc postremum de mittendis à latere Presbyteris, à Concilio Africano admissum non fuerit, uti liquet ex epistola ejus ad Cælestinum Papam. *Vt aliqui*, inquit Synodus, *tanquam à tuæ Sanctitatis latere mittantur, nullâ invenimus Patrum Synodo constitutum, quia illud quod per Coepiscopum nostrum Faustinum tanquam ex parte Nicæni Concilij inde transmisistis, in Conciliis verioribus ex authentico missis non potuimus reperire.*

Tomo 1. Concil.

Quæ controversia de missione à latere, & de authentico exemplari hujus Canonis Nicœni, in Florentina Synodo Seff. 20. rursus instaurata est.

Sed ut ut ea res se habeat, illud extra dubitationis aleam manet, veteribus Canonibus Nicœni sive Africani Concilij, ut benè Adrianus Papa cum disjunctione loquitur, cautum esse, *in suis locis ubi orta sunt quæque negotia, terminanda esse.*

Vndè

Vndè & Adrianus, quem dixi Papa, Canonibus ſuis, quos contra falſos accuſatores ſcripſit, hunc quoque inſeruit cap. 10. *Vltra Provinciæ terminos accuſandi licentia non progrediatur. Omnis accuſatio intra Provinciam audiatur, & à Comprovincialibus terminetur.* Et cap. 18. *Nullus Epiſcopus extra ſuam Provinciam ad judicium devocetur.* Quos Canones apparet Adrianum ex Stephani Primi, aliorumque veterum Pontificum ſcriptis, & Sacris Canonibus concinnaſſe, uti doctiſſimus Hiſpanorum Antonius Auguſtinus in annotationibus quibus eos Canones illuſtravit, ſingulatim oſtendit.

Quod verò, & ipſe Adrianus, & veteres paſſim hujuſmodi Decretis adiiciunt, *Vt ſalva ſit in omnibus Romanæ Sedis Reverentia*, Iam liquet quomodo ſecundùm Canones accipiendum ſit, nimirùm, ut ſi appelletur à Provincialium Epiſcoporum ſententia ad Romanam Sedem, Iudices ab ea delegentur, aut mittantur, qui denuò in Provincia cauſam cognoſcant. Quod in Stephani Papæ II. epiſtola clarè expreſſum eſt. *Omnis*, inquit, *accuſatio intra Provinciam audiatur, & à Comprovincialibus terminetur, niſi ad Apoſtolicam Sedem fuerit appellatum.* Cui Reverentiæ & hæc ſubmiſſio addenda, ut ſi gravis, & ardua res inciderit in judicio quod in Provincia peragitur, ante plena- IV.

Refertur à Gratiano cauſa 6. qu. 3.

riam decisionem difficultas ad Sedem Apostolicam referatur, ejusque judicium expectetur. Id quod Pelagius Papa epistolâ suâ ad Ioannem Constantinopolitanum insinuat. *Majores*, inquit, *& difficiles quæstiones, ut Sancta Synodus statuit, & beata consuetudo exigit ad Sedem Apostolicam semper referantur.* Qui etiam sensus fuit Innocentij Papæ in epistola ad Victricium Rothomagensem. *Si quæ causæ*, inquit, *vel contentiones inter Clericos tam superioris ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortæ, ut secundùm Synodum Nicœnam, congregatis ejusdem Provinciæ Episcopis, jurgium terminetur; nec alicui liceat, sine præjudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, cui debet in omnibus causis Reverentia custodiri, relictis his Sacerdotibus, qui in eadem Provincia Dei Ecclesiam nutu divino gubernant, ad alias convolare Provincias. Si autem majores causæ in medio fuerint devolutæ, ad Sedem Apostolicam, sicut Synodus statuit, & vetus consuetudo exigit, post judicium Episcopale, referantur.*

Inter graviores autem causas recenset Episcopales Alexander Primus, scribens ad orthodoxos omnes in hæc verba. *Summarum dispositiones causarùm, cujusmodi sunt Episcopales, & omnium negotia Ecclesiarum Apostolicæ Sedi à Domino commissa.*

Non solùm igitur in *appellationibus*, sed & in *relationibus* sita est *Apostolicæ Sedis Reverentia*, quam De-

Decreta plura à Gratiano relata causa sexta quæst. 3. salvam, & illæsam esse volunt in iis regulis, quæ Episcopis Provinciarum causas ibi natas adscribunt.

Etsi verò juxta Sacros Canones id olim observatum sit, ut de Episcoporum causis Comprovinciales Episcopi primi judicarent, nec ante peractum ab iis judicium, & interpositam provocationem, Romani Antistites se solerent interponere; fatendum tamen est, & in prima instantia cognitionem de Episcopis ipsos Pontifices aliquando usurpasse, re ita postulante. Verùm id ita perpetuò acceptum est, ut per Delegatos in Provincia Iudices, causa audiretur, instrueretur, & decideretur: quâ proinde in parte à Nicœni, & Sardicensis Concilij Canonibus, negotia locis ubi orta sunt alligantibus, nunquam recessum est, præsertim in longinquis, hoc est *transmarinis*, aut *transalpinis* Provinciis, ubi qui rebus præsunt, incolas suos Romanis judiciis passi non sunt hactenus involvi, etsi id per subreptitios Codicillos subinde tentatum sit.

Hoc verò Privilegium Belgicæ Ecclesiæ tantis terrarum spatiis ab urbe dissitæ, & ad extrema Oceani constitutæ, tam tenaciter & non interrupto tenore constanter hactenus custodie- V.

 runt,

runt, ut nullum ab omni ævo exemplum evocationis ad Vrbem quæ ad effectum perducta ſit, poſſit proferri.

Atqui Nicœna, ſeu Sardicenſis Synodus non tantùm de delegandis in Provincia Iudicibus, & terminandis cauſis ubi natæ & excitatæ ſunt cavit; ſed generatìm etiam omnium Eccleſiarum vetuſta Privilegia diligenter atque in perpetuum retinenda eſſe decrevit, ut licet ambigua foret Nicœnæ Synodi de non evocando extra Provinciam ſententia, ſufficeret tamen quod ſancitum

Can. 6. eſt *de Privilegiis cuique Eccleſiæ conſervandis*, eâque regulâ vel ſolâ tuti eſſent Belgæ adversùs peregrina judicia.

VI. Tantæ autem venerationis fuêre ſemper Nicœnæ Synodi Canones unde id jus profluxit, ut ſive à Romanis Epiſcopis, ſive à ſequentibus Conciliis aliquid tentaretur in contrarium, id pro nullo, irrito & viribus caſſo habendum eſſe decretum ſit.

Epiſt. 54. Leo Papa ad Martianum Auguſtum, *Privilegia*, inquit, *Eccleſiarum, Sanctorum Patrum Canonibus inſtituta, & venerabilis Nicœnæ Synodi fixa decretis nulla poſſunt improbitate convelli, nullâ novitate mutari. In quo opere, auxiliante Chriſto, fideliter exequendo neceſſe eſt me perſeverantem exhibere famulatum*; *quoniam*

diſ-

dispensatio mihi credita est, & ad meum tendit reatum, si paternarum regulæ sanctionum, quæ in Synodo Nicæna ad totius Ecclesiæ regimen spiritu Dei instruente sunt conditæ, me, quod absit, connivente violentur.

In eandem deinde sententiam idem Pontifex ad Calchedon. Synodum epistolam dedit. *De custodiendis quoque Sanctorum Patrum statutis, quæ in Synodo Nicœna inviolabilibus sunt fixa decretis, observantiam vestræ Sanctitatis admoneo, ut jura Ecclesiarum, sicut ab illis trecentis decem & octo Patribus divinitùs inspiratis sunt ordinata, permaneant. Nihil alienum improbus ambitus concupiscat, nec per alterius imminutionem, suum aliquis quærat augmentum. Quantumlibet etiam exortis assentationibus sese instruat vanitatis elatio, & appetitus suos Conciliorum æstimet nomine roborandos, infirmum, atque irritum erit quidquid à prædictorum Patrum Canonibus discreparit. Quorum regulis, quam reverenter Apostolica Sedes utatur, scriptorum meorum quibus Constantinopolitani Antistitis conatus repuli, poterit Sanctitas Vestra lectione cognoscere, & me auxiliante Domino nostro, & Catholicæ fidei, & paternarum traditionum esse custodem.* Epist. 61.

Atque secundùm hæc Decretum quoddam à Patribus Calchedonensis Synodi conceptum, irritum esse declaravit, epistola ad Pulcheriam Augustam data. *Consensiones verò Episcoporum,* inquit, Epist. 55.

San-

Sanctorum Canonum apud Nicæam conditorum regulis repugnantes, unita nobiscum vestræ fidei pietate in irritum mittimus, & per auctoritatem B. Petri Apostoli generali prorsus definitione cassamus; in omnibus, Ecclesiasticis his legibus obsequentes, quas ad pacificationem omnium Sacerdotum per 318. Antistites Spiritus Sanctus instituit, ita ut si multò plures aliud, quam illi statuere decernerent, in nulla reverentia sit habendum, quidquid fuerit à prædictorum constitutione diversum.

VII. Pontifices verò ipsi si aliquid adversùs venerandos Canones mandarent, decretis suis authoritatem ultrò detrahebant, & tanquam per subreptionem & insidias obtenta rata esse nolebant.

Cùm quereretur olim apud Hilarum Papam Ingenuus Obredunensis Episcopus de jure Provinciæ suæ imminuto ab Auxiano Episcopo, qui ab eodem Hilaro rescriptum impetraverat Canonibus contrarium, non cognovit ipse de viribus rescripti sui, nec causam Episcoporum in Vrbe tractavit, sed cognitionem Episcopis quibusdam Gallicanis delegavit, addito præscripto ut viribus carere decerneret, si quid contra Canones aut Ecclesiarum privilegia ipse constituisset, his verbis: *Ita vestræ Caritati cognitionem adnexæ querimoniæ delegamus, ut nihil adversùm venerandos Canones, nihil contra sanctæ memoriæ decessoris mei judicium* Epist. 4.

va-

valeat, quidquid obreptum nobis esse constiterit. Nolumus namque Ecclesiarum privilegia, quæ semper sunt servanda, confundi; quia per hoc non minus in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quam in injuriam ipsius Domini prosilitur. Cui argumento quoque inservit quod Gelasius Primus ad Episcopos Dardaniæ scripsit. Epist. 13. *Confidimus quod nullus jam veraciter Christianus ignoret uniuscujusque Synodi constitutum quod universalis Ecclesiæ probavit assensus, nullam magis exequi Sedem præ cæteris oportere, quam primam, quæ unamquamque Synodum, & suâ auctoritate confirmat, & continuatâ moderatione custodit.*

Itemque quod Leo IV. professus est, cujus verba Gratianus refert Can. *Quod verò* 25. quæst. 2. *Ideò permittente Domino Pastores hominum sumus effecti, ut quod Patres nostri, sive in sanctis Canonibus, sive in mundanis affixêre legibus, excedere minimè debeamus. Contra eorum quippe saluberrima agimus instituta, si quod ipsi divino instituerunt consulto, intactum non conservamus.*

Et Zozimus Papa Epistola 7. ad Episcopos Viennenses & Narbonenses ait, *Contra Statuta Patrum condere aliquid, vel mutare ne hujus quidem Sedis potest authoritas, apud nos enim inconvulsis radicibus vivit antiquitas, cui Decreta Patrum sanxêre reverentiam.* Tranquillitatem Ecclesiæ, quæ tantoperè Principibus commendata est inde pendere, Leo I.

 Epist.

Epist. 66. profitetur. *Universæ Pacis tranquillitas non aliter poterit stare, nisi sua Canonibus reverentia intemerata servetur.*

Episcopi igitur ad quos subinde mandata evocatoria, ut fit, subdolè extorta ex urbe mittebantur, non ignari hanc Pontificum esse mentem, ut quæ contra Canones, aut Ecclesiarum privilegia essent elicita, non susciperentur; respondebant, se quidem Apostolicam Sedem venerari, sed subreptitiis rescriptis, vel injussu Pontificio, ut credebant, compilatis, non acquiescere: se obedire quidem Romanæ Sedi, sed salva authoritate Nicœni Concilij, se suscipere quæ à Sancta Sede emanarent, si ex privilegio, id est, secundùm æquitatem judiciumque Sancti Petri essent concepta.

VIII. Nullum porrò opprobrium est Sanctæ Sedi, si subreptum ei aliquando esse dicatur circa res morales & positivas: *Neque enim*, ut Sanctus Cyprianus ait, *non tam culpandus est ille cui negligenter obreptum est, quam hic execrandus qui fraudulenter obrepsit.*

Epist. 68. in edit. Pamel.

Exemplis quibusdam quæ jam dicta sunt, illustremus. Anno 871. ad Carolum Calvum litteras dederat Adrianus, ejus nominis Papa II. iis verbis quæ non abludunt à formula quâ Sixtum Pontificem ad Abbatem Parcensem ante

duo

duo sæcula scripsisse, suprà vidimus. *Volumus, & auctoritate Apostolica jubemus Hincmarum Laudunensem Episcopum vestrâ fretum potentiâ ad limina Sanctorum nostramq; venire clementiam, quo sanè veniente, veniat pariter accusator idoneus, qui nulla possit authoritate legitima respui: & tunc in præsentia nostra, & totius Sedis Romanæ, Synodali Collegio, causa illius prudenti ventilata examine, ac diligenter inquisita secundùm Deum, & Sacrorum Canonum constitutiones spiritu Dei prolatas, sine protelatione aliqua finietur.*

Hæc epistola Adriani inserta est ad longum epistolæ Caroli Calvi suprà relatæ 42.

Ad quas litteras excanduisse Regem, apparet ex responso, quod cum epistolis Hincmari Remensis Archiepiscopi editum est. Rescribit enim hisce haud mellitis verbis: *Contra morem prædecessorum vestrorum hoc dictum invenimus*, & hac ratione affirmat futurum, *ut umbrosus sæculi typhus inducatur in Ecclesiam Dei, quæ lucem simplicitatis & humilitatis, diem Domini videre desiderantibus præfert.*

Dicta Epist.

Addit deinde: *Non est nostri Regij ministerij Sacrorum Canonum judicio condemnatum quoquam dirigere, cùm apertissimè Sacri Canones definiant, & leges Justiniani, ac cæterorum Catholicorum Imperatorum Edicta, qualiter, & pro quibus, & à quibus debeat Episcopus judicari: à quibus definitionibus nulli est liberum deviare; quia, ut Sanctus Hilarus Papa dicit, non minus in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quam in injuriam ipsius Domini prosilitur*, Atque infrà. *De*

De eo quod in litteris ex nomine vestro directis habetur, ut veniente Hincmaro Romam, veniat accusator idoneus, qui nulla possit authoritate legitima respui: rescribimus, quia licet hæc commendatio nulla sit ratione, atque authoritate suffulta, si fortè apud nos exlex solus Hincmarus, nova lege priscis tam publicis, quàm Ecclesiasticis contrariâ, imò ordine, novoq; more habetur, ut non nisi à vobis & Romæ valeat judicari pro his excessibus, de quibus habentur certa Sacrorum Canonum, ac legum Decreta: quæ, ut Leo dicit, nulla possunt ratione convelli. Paulò pòst occurrens authoritati ex Evangelio petitæ, qua Apostolica mandata muniri, & urgeri solent, *à Domino datas esse claves, atque dictum Beatissimo Petro, quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cœlis.* Id explicat verbis Sancti Leonis, qui ait: *Manet ergò Petri privilegium, ubi ex ipsius æquitate fertur judicium. Quâ sententiâ constat*, inquit, *quia non manet Petri privilegium, ubi ex ipsius æquitate non fertur judicium; cùm enim, ubicumque, dicitur, sicut nullus locus, ita nemo Rector Ecclesiæ ex Petri æquitate judicium ferens excipitur, vel contra illius æquitatem judicium proferens commendatur. Et quia, ubicumque, sine ulla exceptione non manet Petri privilegium, ubi ex ipsius æquitate non fertur judicium, obaudiemus jussum, vel recipiemus judicium, quod non ex Petri æquitate fuerit prolatum, ac per hoc ipsius privilegio fuerit destitutum?* Et paulò pòst. *Ergò jubete,*

Dict. epistola quæ est inter epistolas Hincmari.

&

& judicate privilegio magni Petri juxta æquitatis ejus judicium, quæ jubenda, & judicanda sunt, ne, ut dicit, ejus Coapostolus vituperetur ministerium vestrum: quia & nos secundùm Regium ministerium nostrum quantùm ex nobis est, cupimus servare, quod scriptum est, filij obedite parentibus vestris in Domino, videlicet quod fuerit justum, vel judicatum à Domino.

Cùm verò etiam excommunicationis, aliarumque censurarum Ecclesiasticarum minas intentasset Adrianus, non admodum se execrationibus aut diris in causa justa commoveri ostendit Carolus: *Nolite*, inquit, *ex vestro nomine, vel Apostolicæ Sedis auctoritate jussiones, vel excommunicationum intentationes contra Sacrarum Scripturarum tramitem, prædicationemq; Majorum, ac sacrarum legum sanctorumq; Canonum constitutiones, nobis de cætero scribi cujusque instinctu permittere, precamur: quia scitis, & scimus totum esse irritum, quidquid ab illorum fuerit constitutione diversum.* Et infrà: *Quæ ex Apostolicæ Sedis nomine secundùm sanctarum Scripturarum tramitem, prædicationemq; Majorum, & orthodoxorum Decreta scribuntur, sequenda, & tenenda non ignoramus: & quod secùs à quoquam fuerit compilatum, sive confectum, non solùm respuendum, sed & arguendum esse cognoscimus.*

De mittendo Episcopo eodem Laudunensi, cùm etiam ad Remensem Archiepiscopum lit-

teras dedisset idem Papa Adrianus, respondit ille Pontifici in hæc Verba. *Vestra sciat authoritas, quia nec prædictum Hincmarum, nec etiam quemlibet Episcoporum, nisi Dominus Rex iis præceperit, Romam, vel in aliquam partem meâ commendatione mittendi habeo potestatem, nec ipse ego ultra fines sui regni absque illius scientia progredi valeo.*

Inter epistolas Hincmari supra relatæ editionis.

Si quis contumaciæ Caroli, & indignationi ejus ergà Pontificem, potiùs quam justæ defensioni, & causæ æquitati adscribenda esse censeat, quæ audacius ab eo effusa videntur; non sine colore diceret, si Adrianus ipse motus rationibus Regis deinde non acquievisset; quod fecisse eum apparet ex epistola 27. quam placidam, & benignitate plenam ad Carolum dedit. Agens enim denuò de causa Hincmari, ait: *De his,* scilicet gestis contra Hincmarum, *nihil audemus judicare, quod possit Nicœno Concilio, & quinque cæterorum Conciliorum regulis, vel Decretis nostrorum antecessorum obviare.* Et paulò pòst: *Si adhuc justam putaverit habere proclamationem, asserens se injustè damnatum, tunc electis judicibus, aut ex latere nostro directis cum authoritate nostra refricentur quæ gesta sunt, & negotia in qua orta sunt Provinciâ, canonicè terminentur.*

Finit igitur rem totam Adrianus verbis Concilij Nicœni, vel Sardicensis, quæ suprà ex scriptis de-

decessoris ejus Adriani Primi retulimus: *Negotia in qua orta sunt Provincia, legitimè terminanda esse.*

Quod si æquum habitum fuit à Romano Pontifice in provocationis judicio, ubi ad Apostolicam Sedem appellabat condemnatus, qui se iniquè, & ob defensam Sanctæ Sedis authoritatem oppressum esse querebatur, isque obtinere non potuit Romanum judicium; sed in eadem Provincia denuò judicandus relictus est: quantò æquius existimandum, ne ipsa prima accusatio in Vrbe instituatur de rebus in longinquo gestis, ubi vix ullum innocentiæ præsidium accusato ad manum esse possit; ubi anteactæ vitæ probitas, quæ firmissima defensio solet haberi, ignota est; *ubi*, ut, *inter extraneos*, Tertulliano teste, *facilè reperiuntur inimici*; ubi denique judicaturi sint, qui jam se læsos esse questi sunt, quod aversabatur apud Livium olim Terentillus Arsa Tribunus plebis. X.

Tertull. in Apologetico.

Decade 1. lib. 3.

Hoc genus judicij non tantùm Sacris Canonibus, sed juri naturæ, quæ omnia prona, & aperta ad defensionem hominibus esse voluit, adversari dubium non est. Clamabat olim Cicero in Verrem, *Contra jura omnia, contraque legem Rupiliam esse, extra forum Vadimonium promittere agricolas.* Sanctus Cyprianus Episcopis accusantibus Collegas suos

Epist. 55. ad Cornel. Pontificem.

ſuos injuriam fieri cenſebat, *Si cogerentur alibi agere cauſam, quam ubi & accuſatores habere, & teſtes ſui criminis poſſent.* Additque id non tantùm, *ita ſtatutum eſſe*, Canonibus ſcilicet Nicœnis, *ſed & æquum pariter ac juſtum, ut uniuſcujuſque cauſa illic audiatur, ubi eſt crimen admiſſum.* Quare ſi accuſatoribus grave exiſtimabat, & juſtitiæ inimicum, accuſare ubi criminis teſtes ad opprimendos reos præſto non eſſent; nemo non videt fas atque æquum multò minus ſinere, reis peregrè, atque apud exteros Iudices dicam accuſationis impingi. Id verò tam evidenti ratione, æquitateque niti Petrus Ærodius exiſtimat in libro, quem de inſtructione judiciaria ſcripſit; ut ſi violetur, adversùs jus gentium & naturæ fieri, pronuntiare non dubitet; quod deinde rationibus, & exemplis vetuſtis confirmat.

Lib. 1. n. 11. La loy, ubi de crimine agi oporteat, eſt naturele & humaine, non point d'un tel, ou tel Empereur.

Sed revertamur ad exempla, quibus Romanarum evocationum licentiam interdum repreſſam fuiſſe dicere cœpimus.

XI. Paulò antè, quæ dixi, tempora, Ioannes Pontifex, ejus Nominis VIII. Presbyteris quibuſdam in Gallia damnatis reſcripta Apoſtolica dederat, quibus Epiſcopi nonnulli Galliæ, Romæ cauſam denuò diſceptare jubebantur, ſive ipſi, ſive eorum Vicarij, hoc eſt, ut hodierna formula uta-

Inter epiſtol. Hincmari edit. Mogunt. num. 9.

utamur, vel per se, vel per Procuratores se sisterent. Rescripsit Pontifici Galliæ Rex Carolus Calvus, *Has epistolas non jussione Apostolicâ, sed ut assolet, etiam in republica, propter multiplicia reclamatorum negotia, quorumcumque ministrorum pia miseratione factas, & nos*, inquit Carolus, *& illius regionis putant Episcopi.* Et postea. *Quas epistolas sacris regulis obvias, nec authoritate Apostolica fuisse missas, sed compilatas quorumcumque vafritiâ credimus; non enim sibi ipsi Sedes Apostolica potest esse diversa, vel contraria.*

Cui rei firmandæ rursus, Nicœni, Antiocheni, & Carthaginis Canones advocantur, atque ipsius Romanæ Sedis authoritas profertur toties pro conservatione Ecclesiasticæ disciplinæ oppignorata, quæ si violetur, aut si suis quæque Ecclesiis privilegia non serventur, *in ipsius Domini injuriam prosiliri* veteres illius Sedis Antistites professi sunt.

Aliud exemplum sæculis aliquot posterius, Ecclesia iterum Remensis suppeditat, è qua sede cùm Arnulphus Episcopus pulsus esset, & subrogato ei Gereberto, Romanus Pontifex denuò de ea depositione cognoscere vellet, respondebatur in hæc verba; *Nos verò Romanam Ecclesiam propter B. Petri memoriam semper honorandam decrevimus, nec Decretis Romanorum Pontificum obviare con-*

Refertur ab Ant. Rossel in Histor. Ecclesiastica jurisdict.

tendimus, salvâ tamen authoritate Nicœni Concilij, quod eadem Romana Ecclesia semper venerata est.

Ivo etiam Carnotensis Episcopus, cùm ab Abbate Majoris Monasterij ad Sedem Apostolicam esset delatus, querimoniam suam exposuit apud Synodum Provincialem de turbato judiciario ordine, minatus si ea de re sibi negata, vel dilata fuerit justitia, longè lateque scriptis, & dictis se clamaturum.

Epist. 265. & de ord. epist. 35.

Paschalem quoque Pontificem litteris suis obsecrat, ut intra Provinciam sub Iudicibus ab illo ordinatis hanc causam in loco vicino, ubi adesse possit, tractari & terminari jubeat.

XII. Vbi igitur Romanis mandatis, aut evocationibus præter morem Majorum lacessebantur Episcopi, tutati se sunt partim authoritate Regum, veluti Hincmarus Caroli Calvi, quod ipsis *custodia Sanctorum Canonum, protectio, & pax Ecclesiarum*, quæ novitatibus maximè concutitur à Deo commissa sit. Interdum opponebant Decretis Romanis *subreptionis* vitium, vel *falsæ compilationis*; subinde ad *Nicœnos Canones* provocabant, alias defectum *æquitatis*, & recti judicij causabantur, sine quo *B. Petri privilegium*, & authoritatem non agnoscebant: atque in summa purioribus istis sæculis ratum non habebatur quod

Ca-

Canonibus, aut vetustis Ecclesiarum privilegiis adversarerut.

Plerumque verò sine difficultate negotia Ecclesiastica & Episcoporum accusationes intra Provinciarum fines Pontifices delegabant, cujus rei exemplum Gratianus Decretis suis inseruit *Can. decernimus 3. quæst. 9.* ubi Maximus Episcopus Valentinus apud Sanctam Sedem de variis criminibus etiam hæreseos delatus, ad Episcopos Galliæ remissus est judicandus. *Decernimus*, inquit, Bonifacius Papa epistola ad Gallos Episcopos data Anno 419. *Vestrum debere intra Provinciam esse judicium, & congregari Synodum ante diem Kal. Novembrium*, &c. Tota verò epistola & causæ constitutio refertur tom. 1. Consil. inter Bonifacij Decretales. Ante eum Iulius Primus, licet Athanasij causa ad Sedem suam esset perducta, cognitionem Episcopis Provinciæ delegavit. XIII.

Bonifacius epist. 2.

Epist. Iulij Papæ.

Agapetus, qui sedit Anno 534. recipiens appellationem Contumeliosi Galliæ Episcopi Synodali sententiâ depositi, scribit se delegaturum, qui de causa ejus cognoscant.

Tomo 2. Concil. inter epistol. Agapethi. 7.

Sed quid exempla singularia commemoro? plenæ sunt Pontificum Decretales epistolæ hujusmodi delegationibus, quibus vices suas apud varias gentes, non in particularibus causis, sed

generatìm in negotiis omnibus Regni vel Provinciæ totius, Epiſcopis ibidem committebant.

Hilarus. epiſt. 8. Sic Hilarus Primus Arelatenſem Epiſcopum Gallis dedit Vicarium, quod deinde ſecutus Gregorius Magnus *Secundùm antiquam*, inquit, *conſuetudinem oportunum eſſe perſpeximus in Eccleſiis, quæ ſub Regno Childeberti Regis ſunt Vigilio Arelatenſis Civitatis Epiſcopo vices noſtras tribuere*, &c. *Vt ſi inter fratres noſtros, conſacerdoteſq; aliqua evenerit fortè contentio, authoritatis ſuæ vigore, viribus nempè Sedis Apoſtolicæ functus, compeſcat.*

Lib. 4. epiſt. 52.

Idem Gregorius Ioannem defenſorem tranſmiſit in Hiſpaniam, ut de Epiſcoporum quorundam criminibus, condemnatione, rixiſque, denuo ibi cognoſceret. Leo Magnus Epiſcopos Theſſalonicenſes Sedis Apoſtolicæ in Oriente Vicarios ſemper fuiſſe affirmat.

Epiſt. 84.

Hæc perpetua obſervatio delegandi, atque Delegatos habendi in Provinciis, *Vt negotia ubi orta ſunt terminarentur, & crimina ubi admiſſa expiarentur*, oſtendit, quam non deſpoticè, ſed moderatè authoritas Apoſtolica ſemper exercita ſit, ſine incommodo, ac ſumptibus Provincialium, ſine læſione veterum Canonum, Privilegiorum, & conſuetudinum, *quibus accuſandi licentia ultra Provinciæ terminos progredi vetita eſt.*

Quod si uspiam æquum est custodiri, certè in longinquis regionibus summa ratio est ne infringatur. Beatum Gregorium etiam miseratio subiit Siculorum, quibus, etsi brevi freto ab Italia disjunctis, Syracusanum tamen Episcopum Apostolicæ Sedis Vicarium constituit: *Quatenus*, inquit, *eis non sit necessarium post hæc pro parvulis ad nos causis tanta maris spatia transmeando pervenire.* Ad se verò referri solùm voluit *negotia difficilia, & quæ judicio Delegati nequaquam dirimi possent.* Cætera pro parvis ducens. XIV.

In ea quam supra retuli Caroli Calvi Francorum Regis cum Pontifice concertatione, locorum longinquitas, hoc est, Campaniæ Gallicæ ab Vrbe singulatim etiam urgetur à Rege, quod alia habenda sit ratio eorum Episcoporum, qui ad Romanam Synodum convenire solent, & eorum qui in remotis ab Vrbe regionibus commorantur.

Transalpinis, inquit, *& aliis, qui in similiter longinquis regionibus commorantur, Apostolica Sedes, & Sacrorum Canonum promulgatores, loquente in eis S. Spiritu, quæ sunt unicuique Provinciæ possibilia, & authoritati convenientia, atque paci Ecclesiæ congruentia, tenenda, & exequenda disertissimè præfixerunt.*

Epist. Caroli ad Ioan. VIII. quæ est 47. inter Hincmarianas edit. Sirmond.

Hanc etiam ob caufam Innocentius in Concilio Lateranenfi conftituit Cap. nonnulli 28. x. de refcript. *Ne* in iis caufis quæ evocationem admittunt, *quis ultra duas dietas extra fuam Diœcefim per litteras Apoftolicas ad judicium trahi pofsit, ne reus fatigatus laboribus, & expenfis liti cedere, vel importunitatem actoris redimere compellatur.* Id deinde Bonifacius VIII. Cap. ftatutum de refcript. in 6. *Suadente*, ut inquit *utilitate*, magis etiam reftrinxit, *ne quis ultra unam dietam à fine fuæ Diœcefis valeat conveniri.*

Omitto Confilium Bafilienfe, quia approbatione Apoftolicâ deftitutum, quod Seff. 31. decrevit in omnibus inftantiis terminandas effe caufas in ipfis Provinciis, quæ quatuor dietis ab Vrbe Româ diftarent.

XV. Quod porrò generatìm per Canones, ut dixi, conftitutum eft, *Negotia in Provincia ubi orta funt, terminanda effe*, id fpeciatìm, atque diligenter circa accufationes Epifcoporum, & Clericorum fervandum effe inculcatur. Fabianus Papa Hilario Epifcopo fcripfit: *Si quis Epifcoporum fuper certis accufetur criminibus, ab omnibus audiatur qui funt in Provincia fua Epifcopis, quia non oportet accufatum alibi, quam in foro fuo audiri.* Et rurfus, *Ibi femper caufa agatur, ubi crimen admittitur.* Stephanus Papa in hæc verba fcripfit

Refert utrumque locum Gratianus dict. caufa 3. qu. 6.

ſcripſit ad Epiſcopos omnes. *Vltra Provinciarum terminos accuſandi licentia non progrediatur, ſed omnis accuſatio intra Provinciam audiatur, &c.* Quem Canonem poſtea Adrianus Papa regulis ſuis, quas collegit adversùs falſos accuſatores, inſeruit.

Quæ loca cum aliis pluribus Gratianus collegit, & conjecit in cauſam tertiam quæſt. 6. Vbi & iſtud Sixti Pontificis Decretum refert. *Si quis Clericus ſuper quibuſlibet criminibus accuſatus fuerit, in Provincia in qua conſiſtit ille, qui accuſatur, ſuas exerceat actiones, nec exiſtimet eum accuſator ſuus alibi, aut longius ad judicium pertrahendum.*

CA-

CAPVT QVARTVM.

Iure etiam Civili quod Ecclesia pridem admisit, & Christianarum gentium moribus, evocationes in causis criminalibus Ecclesiasticorum improbantur.

NOn tantùm cum Ecclesiae Canonibus, & inveteratis Privilegiis regionis pugnat, Belgam in prima instantia Româ vocari ad

ad causam dicendam, uti jam vidimus; sed & juri communi Iustinianeo, & gentium omnium Christianarum moribus adversari ostendendum est.

I. Nemo verò dicat parum ad rem facere in negotio Ecclesiastico, quid Leges sæculi, aut mores gentium dictent; Pontificiam authoritatem, quam prima Sedes jure divino in Episcopos exercet, non esse alligatam regulis prophanis à Iustiniano pro cursu temporalium rerum proditis. Nam in ipsa olim Nicœna Synodo constitutum est, ac à Romanis Pontificibus sæpius sancitum, ne accusationes hujusmodi in Ecclesia reciperentur, quas leges sæculi, aut exteræ consuetudines non admittunt: idque optimâ ratione, ne immitiora judicia exerceat Ecclesia (quam decet omnis mansuetudo) his quæ mundi potestates usurpant.

II. Iulius Pontifex in epistola, quam ad Orientales Episcopos pro causa Athanasij scripsit *in Nicœna Synodo, concorditer statutum esse* affirmat: *accusatores, & accusationes, quas sæculi leges non admittunt à sacerdotali funditus averti nocumento.* (*Tomo 1. Concil. inter epist. Iulij Primi ad Orientales Episcopos.*)

Altius etiam, & à temporibus Apostolorum id repetit Eusebius Papa, ad Episcopos Galliæ, scribens in hæc verba: *Scitote à tempore Apostolorum* (*Cap. 5. causa 3. quæst. 6.*)

ser-

ſervatum eſſe, accuſatores & accuſationes, quas exterarum conſuetudinum leges non adciſcunt, à Clericorum accuſatione ſubmotas. Et infrà : *Nullæ accuſationes à Iudicibus audiantur Eccleſiaſticis, quæ legibus ſæculi prohibentur.*

Nominatim verò Stephanus Pontifex id eo applicat, ne coram Iudice alienigena accuſatio Clericorum, aut Epiſcoporum inſtituatur. *Accuſatores, & accuſationes, quas ſæculi leges non recipiunt, & anteceſſores noſtri prohibuerunt, & nos ſubmovemus: nullus enim alienigena, aut accuſator fiat eorum, aut Iudex. Vnde & de Loth ſcriptum eſt, ingreſſus es ut advena; nunquid ut judices? Cap. 8. cauſa 3. quæſt. 5.*

III. Deinde ne quis Principibus tam leviter obſtrepat, ſciat in negotiis Eccleſiaſticis, Iuſtiniani leges, præſertim Novellas Conſtitutiones ſemper valuiſſe. Ivo Carnotenſis epiſt. 280. *Dicunt*, inquit, *inſtituta legum Novellarum, quas commendat, & ſervat Romana Eccleſia.* Sanctus Gregorius inſtituit Ioannem defenſorem abeuntem in Hiſpaniam, ut ex authoritate Novellæ Iuſtinianeæ 123. quæ de Epiſcopis, Clericis, & Monachis ſcripta eſt, negotium inter Epiſcopos, & Sacerdotes exortum moderetur. *De perſona Preſbyteri hoc attendendum eſt*, inquit, *quia ſi cauſam habuit, non ab alio teneri, ſed Epiſcopus ipſius adiri debuit, ſicut Novella conſtitutio manifeſtat, quæ loquitur de ſanctiſſimis*

Lib. 11. epiſt. 54.

&

& Deo amabilibus Clericis & Monachis.

Ioannes VIII. Pontifex, Episcopos quosdam, qui sine causæ discussione ad excommunicationes infligendas proni erant, sic monet, ut non tantùm Sacris Canonibus, sed & Novellâ quâdam Iustiniani eos urgeat. *Scitote quemadmodum in cẽtesimo Capitulo Africani Concilij legitur, similiter in secundo Novellarum Iustiniani libro, ut nemo Episcopus aut Presbyter aliquem excommunicet antequam causa probetur.* *Epist. 163.*

Similiter Carolus Calvus in ea, quam suprà adduxi epistola, Adrianum Pontificem ab evocando è Gallia Hincmaro Laudunensi Episcopo dehortans, non tantùm Canonum, sed etiam Constitutionum Iustiniani authoritate utitur, quas nimirùm sciret pridem ab Ecclesia probatas, & communi consensu in usum receptas esse, uti verba ante relata ostendunt.

IV. Non tantùm verò sub titulo Codicis *ubi de crimine agi oporteat*, constitutum est, crimina ubi admissa sunt in judicium deducenda esse; sed ei rei singularem, & justitiâ conspicuam Iustinianus Novellam conscripsit 69. *Præcipiens omnibus in universa ditione, & quæ ascendentem videt, & quæ occidentem solem, & quæ ex utroque est latere, ut unusquisque in qua Provincia deliquit, aut in qua pecuniarum, aut criminum reus sit, illic etiam juri subjaceat.* Idque ut addit,

propter facilem probationem, & contra, difficilem, si alio transeatur.

Adeò verò firmam hanc legem esse voluit, *Vt nulli permittat contra eam habere quædam privilegia, neque excipi ab hac lege quolibet privilegio, nec si cuilibet Sanctarum Ecclesiarum largitum sit*, &c.

Commendans denique novæ constitutionis æquitatem, subjectos suos, qui deinceps *itinere non fatigabuntur longiore*, hortatur *ut laudent Deum, qui hæc*, inquit, *nos sancire benè, & justè illuminavit.*

V. Sed & ante Iustinianum idem constituerat Imperator Gratianus, cujus sanctio Codici Theodosiano inserta est sub tit. de accusationibus l. 10. *Vltra Provinciæ terminos accusandi licentia non progrediatur: oportet enim illic criminum judicia agitari, ubi facinus dicatur admissum. Peregrina autem judicia præsentibus legibus coercemus.*

VI. Eandem æquitatis regulam viguisse sub Gothis Italiæ Regibus, ut emergentium negotiorum causâ mitterent in Provincias potiùs, quàm homines penatibus suis extraherent, intelligi potest ex Cassiodori formula Rectoris Provinciæ. *Omnino provide*, inquit, *decrevit antiquitas ad Provincias mitti, ne possit ad nos veniendo mediocritas gravari.*

Rationem apud eundem dat Alaricus: *Mulcta*

est

est hæc, non justitia; jus tædio dilationum sumptuumq́; transit in injuriam.

Quid apud Gallos hac in re observatum semper fuerit, nationis illius Scriptores magno numero testantur. Omnium vice Renatum Chopinum audiamus, qui lib. 2. de sacra politia tit. 4. n. 8. ait: *Politicis sanctionibus posteriorum temporum Romana Sedes tenetur supremam illam sacrarum litium cognitionem demandare Gallis Ecclesiarum Præfectis, & intra propriam cujusque litigatoris Diœcesim degentibus. Quod si quid in eam legem peccatum esset, aliterve Gallici Cleri libertas immunitasq́; labefactata, aut jura Regni imminuta Pontificis Codicillis, solebant ij pridem, quorum intererat querulo libello agere apud Patres Parisienses,* &c. Et paulò pòst addit. *Appellationem hodie solere interponi ab Ecclesiasticis Magistratibus tanquam ab abusu Ecclesiasticæ potestatis.* VII.

Hoc amplius, non patiuntur Galli Episcopum ullum sui Regni, omisso medio, seu proximo Iudice deferri reum ad Apostolicam Sedem, sed Synodorum generalium, ac nominatìm octavæ constitutionibus inhærentes per gradus ad proximos superiores judicia sua procedere, & devolvi faciunt. Chopin. dicto loco.

Secundùm hæc cum superiore sæculo Episcopus Valentinus à Pio IV. ad causam dicendam

super crimine hæreseos Romam in jus esset vocatus, ac deinde non se sistens, uti contumax, hæreseos sententiâ notatus, factum est à Rege solenne Senatusconsultum Anno 1567. quo recepta est *tanquam ab abusu* contra eam sententiam *appellatio*, factaque severa inhibitio, ne quis obtemperare Romanæ sententiæ, aut exequi eam auderet, uti ejus ævi scripta publica fidem faciunt.

Inserta autem Senatusconsulto est ea ipsa ratio, quam suprà adduxi. *Que par les Conciles de l'Eglise, & mesme par l'un des quatre Generaux, il est expressement ordonné, que les Evesques pour quelque crime que ce soit, ne doivent estre tirez hors de leur Province.*

VIII. Sed supersedeo Francorum rebus referendis, quorum in Ecclesiasticis causis libertas non per omnia probatur Belgis, qui Regis Catholici Imperiis subjecti, Hispanorum libentius exempla sibi imitanda proponunt.

Quibus hac in re privilegiis gaudeant, & quam masculis Decretis se munierint adversùs evocationes, Alvarez de Caldas singulari commentario complexus est, eaque Autor tractatus de primis instantiis antè annos paucos editi, longâ serie recenset.

Anno 1487. Ferdinandus Catholicus inhibuit In-

Inquisitoribus Barcinonensibus, ne litteras quasdam quibus primæ instantiæ cognitio interversa erat, reciperent.

Idem Rex Anno 1505. ad Iulium II. Pontificem scripsit, ut delegationem quandam in præjudicium privilegiorum Regni factam revocare in animum induceret.

Anno 1509. generali pragmatica sanctione vetuit, ne quis rescripta ulla Curiæ Romanæ circa Inquisitorum causas, se inconsulto in Ditionem inferret.

Cùm verò Consiliarij quinque supremæ Curiæ Vallis Soletanæ, appellationem quandam ad Romanum Tribunal temerè admisissent hujusmodi causæ quæ ad Regiam notionem jure pertinebat, tanta iracundia commotus est Rex, uti Catholicus, ita & dignitatis suæ strenuus vindex, ut eos omnes Magistratu suo moverit, aliis in illorum locum substitutis Anno 1491. *Garibay in Compendio Historiali lib.* 18. *cap.* 40.

Aliquoties etiam Carolus V. Imperator, & Philippus II. questus apud Pontificem est de evocatione causarum ad Romana Tribunalia, addita ratione, quod Nicœni Concilij Decretis, & Regni juribus adversari eas diceret.

Generale Consultum Supremi Senatus Ca-

Castellæ Anni 1572. refert *Salgado de supplicat. ad Sanctissimum. parte 2. cap.* 11. inhibens ne quisquam per rescripta Apostolica extra septa Regni ejusdem in jus vocetur.

IX. Similem Lusitaniæ constitutionem pro illius Regni incolis ipsissimet verbis ibidem n. 100. adducit. Atque addit n. 83. Si quis, etiam exemptus, & Romano Pontifici proximè subjectus ad Iudicem delegatum extra Regni terminos in jus vocetur, non solùm petenti, sed & tacenti, & dissimulanti, Regiam protectionem ultro impartiendam esse, *Tanquam*, inquit, *hoc sit Regis proprium munus, & Regale officium, ne subditi tali molestia opprimantur, maximè cùm Clerici, Ecclesiasticæq́ personæ cives reputentur, sintq́ pars populi & membra Reipublicæ temporalis, ad quorum protectionem tenetur Princeps.*

X. Refert Bonfinius, & ex eo Ant. Rossel in Historia Pontif. jurisdict. lib. 4. cap. 7. Matthiam Hungariæ Regem Regnicolis omnibus, Optimatibus, Pontificibus, Præpositisque interdixisse, ne pro causarum disceptationibus Romanum forum adirent.

XI. In Burgundia etiam particulari Edicto prospectum est, ne extra ditionem istam in ullo genere causarum, incolæ in jus vocentur, quod ho-

Ordonnances de la Franche Comté lib. 6. tit. 5. a. 1277.

hodieque vigere testatur ejus regionis nuper Senator Grivellius decisione Dolanâ 30. num. 16. *Ab antiquo*, inquit, *vetitum est solennibus Edictis nostrorum Principum subditos distrahere, & extra Provinciam ad litigandum vocare, sive coram Ecclesiastico, sive coram Laico, aut alio quocumque Iudice.*

De Regni Angliæ Privilegio cùm nondum à Catholica Religione descivisset, Mattheus Paris in Historia sua scribit his verbis: *Gravatur Regnũ Angliæ, quod Angli extra Regnum in causis authoritate Apostolica trahuntur, contra Regni consuetudinem, contra jura scripta, contra Indulgentias à prædecessoribus Domini Papæ, Regi, & Regno Angliæ concessas.* XII.

Venetos quoque, etsi non tam longè dissitas ab Vrbe, gravissimis Edictis continuisse olim subditos suos, ne ad Romanam Curiam invicẽ in jus vocarẽt, scribit *Guicciard. in Historia Italiæ lib.* 17. XIII.

De Belgarum moribus & privilegiis supra sat largè dictum est.

Ex quibus jam liquido apparet, nec sæculi leges, nec exteras consuetudines ferre, ut accusationes in locis longinquis, ubi nec domicilium habet, nec crimen admisit accusatus, atque adeò nec in Vrbe institui possint: & consequenter verum est nec in Ecclesiam Dei id esse recipiendum, uti à temporibus Apostolorum custoditũ,

 &

& Nicœnis Decretis apertè sancitum esse, ante ostendimus.

Manifestum igitur est, quam non Canonica & legitima sit, quæ emanasse nuper audita est duorum seniorum Belgij Episcoporum ad Tribunal Pontificium evocatio, procurata pravis artibus factiosorum quorundam, à quibus nec supremi Pręsulis religio immunis est, qui profiteri non erubescit per insidiosas suggestiones se quædam subinde incompetenter agere, quæ emendare non detrectet, Can. nos si 2. quæst. 7. *Nos si,* inquit ad Imperatorem Pontifex, *incompetenter aliquid egimus, & subditis justæ legis tramitem non conservavimus, vestro, & missorum vestrorum cuncta volumus emendare judicio.*

XIV. Quia igitur evocatio illa lædit inveterata Belgarum Privilegia & instituta, quorum certiorem redditum fuisse Pontificem non apparet, pro *subreptitia* jure haberi poterit, quæ res S. Sedi neutiquam probrosa est, ut Sanctus Cyprianus in causa Basilidis olim censuit.

Epistola Caroli Calvi supra relata. Vel si ipso non conscio, fortè ab hominibus pravis compilata est, quod genus fraudis à Curia Romana hodie non esse alienum, orbis christianus novit, & irrogata publicè supplicia testatum fecerunt, ut *supposititia*, aut certè *suspecta* refutari poterit.

Quia

Quia verò Nicœnis Canonibus adverſatur, ipſis Pontificibus authoribus pro *nulla*, *irrita*, & *invalida*, ducenda eſt. *Epiſtola Pontificum ſupra relata.*

Ab æquitate verò, & communi juſtitiæ norma, ac gentium moribus abiens *Privilegio B. Petri deſtituitur.* *S. Leo ſupra laudatus.*

Tranquillitatis etiam communis interpellatrix publico auxilio avertenda eſt, præſertim ejus cui Eccleſiarum *Pax*, *æquabilitas*, *& ordo commiſſus eſt*; *quique violentiam patientium; præcipuè Sacerdotum Chriſti ſalus eſt*, ut in Synodo Calchedonenſi Imperatorem Martianum compellat Epheſinus Epiſcopus. *Epiſtola Conſtantini ad Synodum Tyriani.* *Acta Concil. Chalced. ſupra relata. Act. 11.*

Quod ſi ſpretâ Canonum authoritate, ſi contemptis privilegiis, & inſtitutis Regionum, ſi omni æquitate poſthabita, & ſine reſpectu publicæ tranquillitatis, exigere pergant Romanæ Curiæ Miniſtri, quod præſtare non ſit in arbitrio vocatorum; atque cenſurarum inſidioſa comminatione id extorquere in animum inducant, audire rurſus merebuntur, quæ olim repoſita ſunt in ſimili cauſa: *Nolite ex veſtro nomine excommunicationum intentationes contra ſacrarum Scripturarum tramitem, prædicationemq́ Majorum, ac ſacrarum legum, ſanctorumq́ue Canonum conſtitutiones nobis de cætero ſcribi, cujuſq́ue inſtinctu permittere, precamur, quia* *Epiſtola Caroli Calvi ad Adrianum Papam ſupra relata.*

ſcitis, & ſcimus totum eſſe irritum, quidquid ab illorum fuerit conſtitutione diverſum.

Verùm à Pontificis Summi æquitate, & Apoſtolicæ Sedis manſuetudine mitiora expectantur, quæ *ſententiam ſuam tantâ Concilij moderatione* olim *concipere* conſuevit *tantâ patientiæ maturitate decoquere, tantâque deliberationis gravitate proferre, ut retractatione non egeat*, prout ex Gregorio Papa Gratianus refert.

Cauſa 35. quæſt. 9.

Aliter ſubinde per importunitatem, fraudem, vel ſubreptionem latas ſententias novum non eſt ab ipſis qui tulerant Pontificibus in melius commutari.

Nam ut Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem epiſtola 7. ait, *Sententiam Romanæ Sedis non negamus poſſe in melius commutari, cùm ſibi ſubreptum aliquid fuerit*, &c.

Secundùm quæ Baronius in Annalibus Eccleſiaſticis ad Annum 417. nu. 49. 51. 52. refert Proclum Maſſilienſem Romam vocatum, ac ſententiâ Zozimi Papæ condemnatum, ab eodem melius inſtructo fuiſſe mox reſtitutum. Ex libro Pontificali. Gratianus in cap. Gregorius, conſimilia exempla recenſet de Theodoſio honore Presbyterij exuto ab Eugenio, & conſecrato poſtea Epiſcopo Eccleſiæ Siguinæ à Gregorio

Dicta cauſa 35. quæſt. 9.

rio: de Leontio deposito, deinde Patriarchæ dignitate in Antiochensi Ecclesia ornato: de Miseno Episcopo à Felice damnato, & à Gelasio successore Ecclesiæ reddito.

Plura, si quis ejusdem argumenti desideret, reperiet apud eundem Gratianum cap. Ioannes Chrysostomus distinctione 50.

Quod si igitur ipsas definitivas sententias suas partibus plenariè utrimque auditis prolatas æquitate ita postulante Romani Antistites non gravatè aliquando retractarunt, non aliud expectare possumus de præparatoriis judiciorum decretis, uti sunt evocationes, comminationes, & his quæ partibus inauditis concipiuntur, quæ haudquaquam paris firmitatis habentur, & non raro ex incertis rumoribus, studiis partium & calumniis originem sumunt, quæque cum tot rationibus & privilegiorum testimoniis ostensum sit contra jura, & inveteratos mores esse elicita, fas est credere silentio fore obliteranda, aut ab ipsa unde prodierunt Sede, circumducenda. Non abibit hac agendi ratione à sententia decessorum suorum Innocentius, cui hanc præformavit definitionem Anacletus Papa, scribens omnibus Episcopis, & reliquis Christi Sacerdotibus, Epistola 1. cap. 35 *Privilegia Ecclesiarum, &c.* *Refert Gratianus causa 25. qu. 2. c. 1.*

 Sa-

Sacerdotum, intemerata & inviolata cunctis decernimus manere temporibus. Leges Ecclesiæ Apostolicâ authoritate firmamus, & peregrina judicia submovemus.

Cùm porrò humiles submissionis suæ litteras non unas ad Sanctam Sedem dederint evocati Episcopi, ut duritiam mandatorum, quibus premebantur, ad benignitatem si possent, inflecterent, omnes numeros dicendi sunt explevisse justæ obedientiæ, secuti etiam moderatione plenum consilium Ivonis Carnotensis Episcopi Epist. 150. *Si qui aliquando se prægravatos ipsius Ecclesiæ authoritate conqueruntur, hoc eis consilium damus, ut non descendant in Ægyptum propter auxilium, sed ab ipsâ ad ipsam confugiant, & inde expetant levamen unde conqueruntur accepisse gravamen, quia quæ aliquando corripit paterna severitate, eadem frequenter colligit materna pietate.*

Si verò Ægyptus ipsa seu mundana potestas sponte sua commota, & rei inauditæ novitate provocata, ad officium suum existimaverit pertinere jure protectionis, submovere fascibus suis noxias Reipublicæ molitiones, atque inde turbas & scandala suscitari contingat, testatum erit atque perspectum omni hominum ordini, nihil ab Episcopis hac in re prætermissum, quod ad retinendam publicam quietem, aut Apo-

Sto-

ſtolicæ Sedis dignitatem conſervandam poſſet deſiderari.

CAPVT POSTREMVM.

De libello famoſo, in contumeliam duorum Belgij Antiſtitum nuper vulgato.

NOn ſatis fuit factioſis hominibus circumveniſſe Apoſtolicæ Sedis religionem, ut decreta citatoria emitteret, inquinata iis vitiis, quæ jam commonſtrata ſunt; niſi etiam diffamatoriis libellis, quod eſt teterrimum calumniandi genus, in Optimorum Præſulum famam graſſarentur. Scheda tumultuaria, manu & charactere incognito ſcripta, nulla publica fide, aut ſigillo munita, foribus Eccleſiæ intempeſta nocte appenſa, mox detracta & exploſa, communi omnium calculo Sycophantæ ópus eſſe facilè deprehenſa eſt. Abſit enim ut quod jura omnia, & nationes abominantur, Sedi Apoſtolicæ, quæ & ipſa canonibus ſuis hoc facinus damnat & execratur, adſcribi poſſit. Abſit ut ubi domicilium debet eſſe religionis, ibi inveniatur Sedes & ſolium calumniæ. Non vult pro ſuo agnoſci Pontifex, aut fidem adhiberi reſcripto, quod in regulas grammatices, & rectæ conſtructionis impingit. *Cap. ad audientiam* 11. x. *de re-*

rescriptis: non minus scilicet curiosus latiæ linguæ, quam olim Cæsar Augustus, quem Suetonius refert *Legato Consulari successorem dedisse, ut rudi, & indocto, cujus manu ixi, pro ipsi, scriptum animadverterat.* Quanto major ratio est non agnoscendi Decreti pro legitimo, & Apostolico, quod tot solæcismis juris laborat, quod præter regulas syntaxeos, offendit Ecclesiasticæ disciplinæ normas, à Sanctis Patribus & conciliis traditas: cujusmodi mandata ab omnibus refutanda esse civilia pariter, & Canonica jura inculcant. *l. rescripta Cod. de rescriptis. Can rescripta* 25. *quæst.* 2. Non est verò difficile coniicere ex quo armamentario depromptum sit hoc *venenatum telum*, quo elogio libellos famosos notant Imperatores Arcadius, & Honorius in Theodosiano Codice, nimirùm ex illa calumniæ officina, unde tot hodie sycophantiæ, & viris bonis infesta sibila effunduntur, ac pestilentes flatus *qua data porta ruunt, ac terras turbine perflant.* Ex illo, inquam, ludo ubi mentiendi, & pejerandi, & maledicendi ars per regulas traditur, ubi inter dogmata eximia, & disputationum themata propugnatur, leviculum esse peccatum viri in dignitate constituti authoritatem tibi noxiam falso crimine elidere, ubi & sicarij, & homicidæ jam invenêre patronos, qui in Gym-

Sueton. in Augusto.

nasiis, & commentariis publicis declamant impunè tolli è medio, etiam ab Ecclesiasticis viris, eos, qui existimationem illorum labefactare falsis criminationibus nituntur, quas scilicet ipsi privato judicio suo pro criminationibus habent, idque, si superis placet, specie quadam justæ defensionis, ut famam suam integram apud populum conservent. Frustra verò quis exclamet illud vetus *Vbi nunc lex Remmia? dormis?* Vbi lex Cornelia? Vbi estis publica judicia? Miseras scilicet leges homines fastuosi novo quodam jure suo freti confidenter irrident, proculcant, & tanquam telas aranearum impunè effringunt, & his artibus atque insidiis facilè cuivis quem hac ratione velut in triumphum circumducunt, insultant. In summa Donatistarum regulam sibi sequendam proposuisse videntur *Quod volumus sanctum est.* Hoc calumniatorum genus exitio publico repertum nunquam satis coercitum fuit, nimirùm quia ex ignoto recessu, cœca, sed felle, imo sanguine tincta spicula in absentes, aut ignorantes dirigunt, modò rumores sinistros, quos ipsi confinxerunt, in vulgus spargentes; modò chartulas famosas disseminantes, aut publicè exponentes simplici, & credulo popello: confisi, ut est verisimile veteri dicto *Non esse remedium adversùs Sycophan-*

Aristophanes in Pluto.

phan-

phantæ morſum. Quò magis conniti omnes boni debent, præſertim qui reipublicæ gubernacula tenent, ut hanc peſtem, & flagitioſum morem, graſſatione quâvis, & latrocinio deteriorem è republica Chriſtiana eliminent. Mirum verò cùm plerique calumniam tam validè odiſſe videantur, patulas tamen aures ad eam excipiendam gerere, atque tam lentos eſſe, ac remiſſos ſi quis eâ fraude juguletur, quâ & ipſi, & optimus quiſque tam facilè jugulari poteſt. Pernicioſa ſanè patientia eſt, quæ impunitate hoc malum alit, quod ſuppliciis omnibus perſequendum erat. Non dubitarunt olim boni Principes capitali pœnâ ulciſci hoc facinus, illo præſertim ævo quo certamina de religione inflammabant partium ſtudia, quæ deinde in funeſtas calumnias erumpebant.

Conſtantinus Imperator, ille calumniarum, delatorum, & jurgiorum infeſtus hoſtis, qui in Nicœna Synodo rixantium, & invicem proſcindentium Antiſtitum libellos ne legere quidem voluit, ſed complicatos conjecit in ignem, tres de famoſis libellis leges edidit Codici Theodoſiano inſertas: atque in primis cavit, *Vt nullas exinde*

author requiratur, qui repertus, etsi vera esse probaverit quæ scripta sunt, tamen supplicio non subtrahatur. Alterâ constitutione *eosdem libellos flammis* jussit *aboleri, quorum author nullus existit.* Tertia verò sanctio statuit *famosam scriptionem, quæ nomine accusatoris caret, minimè examinandam esse, sed penitus abolendam, eumq́, qui accusare vult, non captiosa, atque occulta scriptione, sed libera intentione alterius vitam in judicium devocare debere.* Constantini Patris sui vestigiis insistens Constantius filius, existimationem eorum, qui sic læduntur, rursus in tutelam suam recipiens, alia lege eidem Cod. inserta. *Non vita cujusquam,* inquit, *non dignitas concussa his machinis vacillabit* : Imò innocentiæ argumentum inde rectè peti decernit. *Innocens creditur,* ait, *cui defuit accusator, cùm non deesset inimicus,* Si enim qui instituta accusatione non convincitur, innocens habetur; majus innocentiæ testimonium habet, quem infestus inimicus ne accusare quidem palam, secundùm solennia judiciorum audet.

Tantum denique odium olim fuit diffamantium libellorum, ut ab Arcadio, & Honorio Imperatoribus edictum sit, *etiam eos. qui famosam seriem scriptionis impudenti agnita lectione non illico discerpserint, vel lectorem cognitum prodiderint, ultorem suis cervicibus gladium reformidare, debere.* Cujus legis sententiam

tiam in Codicem ſuum Iuſtinianus Imperator poſtea retulit, ſub titulo de famoſis libellis.

Sed & ante hos Chriſtianos Imperatores, ipſi Gentiles Principes à ſæculo ſuo hanc infamiam abeſſe voluerunt, ne inſidioſis, & ſine nomine libellis cujuſquam exiſtimatio in diſcrimen adduceretur.

Notum eſt Traiani Imperatoris ad Plinium Iuniorem reſcriptum : *Sine auctore propoſiti libelli nullo in crimine locum habere debent : nam & peſſimi exempli nec noſtri ſæculi eſt.* Et hoc quidem in cauſa religionis Chriſtianæ cui erat infeſtus ita reſpondit: idque imitatus Adrianus Traiani ſucceſſor, non aliter quam lege agi permiſit contra Chriſtianos, hoc eſt ſervatis judiciorum ſolennibus. Calumniatores verò, ut in aliorum cauſis pœnis ſolitis coerceri voluit; uti oſtendit ejus de hac re reſcriptum ad Minucium Fundanum. Celebratur etiam Iuliani, licet Apoſtatæ, prudens & ex tempore reſponſum, quod non ſine cauſa Marcellinus vehementer laudat : *Ecquis innocens eſſe poterit, ſi accuſaſſe ſufficiat.*

Extat inter epiſtolas Plinij.

Quod leges ſæculi, & Gentiles Principes in Republica tantoperè execrati ſunt, ab Eccleſia

ante adductis apparuit à temporibus Apostolorum observatum esse, quas accusandi formas, leges, & mores sæculi damnant, eas & ab Ecclesia penitus reiici, *& sanè quod in Laicis reprehenditur, id multò magis debet in Clericis prædamnari*, inquit Adrianus I. Papa Can. 44. inter eos, quos contra falsos accusatores collegit. Sed & disertè insidiosum istud infamandi genus per incognitas scriptiones damnarunt veteres Ecclesiæ regulæ. Concilium Eliberitanum habitum Anno Christi 305. Canone 52. ita decernit. *Hi qui inventi fuerint libellos famosos in Ecclesia ponere, anathematizentur.* Can. 46.us inter jam memoratos mandat, authores hujusmodi libellorum etiam corporis pœnam sustinere, ac flagellis subiici, *Eumq; qui prius invenerit, rumpere* jubet, *si non velit authoris facti culpam incurrere.*

Non deerunt, ut sæculum nunc est, Calumniæ Patroni, qui dicant vanã esse hanc contra famosos libellos declamationem, atque id quod actum est contra Episcopos pro accusatione, quod affixum pro sententia in contumaces lata, clamitent accipiendum. Sed portentum est accusatio sine judicio, judicium sine legitima citatione, citatio sine sistendi & defendendi sui facultate. Clamabat olim in verrem M. Tullius, & ut summum nefas homini exprobrabat, *Crimen sine accusatore,*

ſatore, ſententiam ſine conſilio, damnationem ſine defenſione, Et in oratione pro Cœlio: *Aliud*, inquit, *eſt maledicere, aliud accuſare, accuſatio crimen deſiderat, rem, ut definiat, hominem, ut notet, argumento probet, teſte confirmet.* Principia non gentium tantùm; ſed ipſius naturæ ſunt, neminem indictâ causâ damnandum eſſe: audiendam utramque partem; defenſionem nulli intervertendam: quæ quomodo poſſunt omnia manifeſtius violari, quam ſi vocatus quis ad Tribunal Romanum, ubi religione jurisjurandi, & inhibitione Regia authoritate facta, prohibetur ſe ſiſtere; ubi etiam per privilegia, & mores regionis reſpondere, & defendere ſe non poteſt, poſtquam abſentiam ſubmiſſis litteris excuſavit, & legitimo judicio ſe obtulit, ſententiâ nihilominus feriatur, & quaſi convictus damnetur, nulla probatione præmiſſa, ſed nudis vagiſque rumoribus, & inimicorum delatione abſenti invidiâ conflatâ: idque deinde inſidioſo, incognito, & quod lucem horreat ſcripto diſſeminetur clam in vulgus. Clamabat apud Ammian. Marcellinum quidam præcipiti ſententia damnatus, *Latrocinium eſſe, non judicium quod* *Lib.14.Hiſtor.*
contra jus fieret, & ut erat, inquit, *gnarus legum, accu-*

jura & Privilegia Majoribus nostris concessa, si hæc tam insignis, & aperta eorum conculcatio dissimulatione foveatur, & in exemplum abeat quo posteri aliquando premantur? Sed audiamus Evaristum Papam, aliter successores suos, & Christi-fideles instruentem: *Deus omnipotens*, inquit, *ut nos à præcipitatæ sententiæ prolatione compesceret, cùm omnia nuda, & aperta sint oculis ejus, mala tamen Sodomæ noluit, audita judicare priusquam manifestè agnosceret, quæ dicebantur. Unde ipse ait, Descendam, & videbo utrum clamorem qui venit ad me opere compleverint; an non est ita ut sciam. Deus omnipotens cui nihil est absconditum, sed omnia ei manifesta sunt, etiam antequam fiant, non ob aliud hæc, & alia multa (quæ hic prolixitatem vitantes non inseruimus) per se inquirere dignatus est, nisi, ut nobis exemplum daret, ne præcipites in discutiendis, & judicandis negotiis essemus, & ne mala proximorum prius quisquam præsumat credere, quam probare. Cujus exemplo monemur, ne ad proferendam sententiam umquam præcipites simus, aut temerè, indiligenterq; indiscussa quæque quoquo modo judicemus, dicente veritatis voce. Nolite judicare ut non judicemini: in quo enim judicio judicaveritis, judicabimini*, &c. *Nam mala audita nullum moveant: nec passim dicta absque certa probatione quisquam umquam credat: sed ante audita diligenter inquirat, ne præcipitando quidquam aliquis agat. Si enim Dominus omnium, Sodomo-*

Epist. 2. & in Decretis Gratiani causa 2. quæst. 1. Can. Deus omnipotens.

morum mala, quorum clamor ad cælum usque pervenerat, omnia sciens, prius nec credere, nec judicare voluit, quam ipse ea cum fidelibus testibus diligenter investigans, quæ audierat, opere veraciter cognosceret; multò magis nos humani, & peccatores homines, quibus incognita sunt occulta judicia Dei, & hæc præcavere, & nullum ante veram, justamq; probationem judicare, aut damnare debemus.

Cùm tam procul abeat ab hac judicij forma, & moderatione, quæ nuper exposita est venenata & aculeata chartula, totque vitiis aliis laboret, non potest libelli famosi nomen, aut labem evadere ex quacumque demum latebra emanarit, & quantumvis sanctam præ se ferat authoritatem, quæ non potest hujusmodi facinoribus pro mantelo esse, si ratum & fixum maneat, eam *in ædificationem, & non in destructionem* esse collatam.

FINIS.